

Nekaj resnic

Pri nedeljskem ljudskem zborovanju na Dobrovi je glavni urednik našega lista gosp. Mirko Javornik imel naslednji govor:

Gospod prezident, dragi domobranci, dragi rojaki! V posebno čast in veselje mi je bilo, da so me dobrovski domobranci, eni izmed prvih slovenskih borcev, ki so prijeli proti komunizmu za orožje, povabili, naj na tem lepem zboru spregovorim kot urednik tistega lista, ki si je zadnja tri leta pridobil dosti sovražnikov, pa še več prijateljev s tem, da je o komunizmu, o njegovem delu in o njegovih najrazličnejših pomagatih, zagovornikih in botrih pisal neizprosno resnico. Zaradi tega si tudi on usojal prištevati se med prve slovenske domobrancelje. Zvest izročilu, ki si ga je list z neomajnim oznanjanjem te resnice ustvaril, sem se namenil tudi danes tukaj povedati nekaj stvarnih — morda trdih — resnic, ki je za nas Slovence v tej usodni uri nujno potrebno, da se jih zavemo in zavedamo.

To nam je potrebno zaradi lastnega spoznanja, kakšna naj bo naša pot, in pa, da dobimo iz njih poguma za nadaljevanje dosedanjega dela.

Te resnice bi bile:

1. Prva naša skrb mora danes biti, da se dosledno borimo proti komunizmu in njegovim zaveznikom in da ostanemo tako živi. Če nas ob koncu vojne ne bo, je za nas pač vseeno, kdo zmaga in kakšen red bo v Evropi veljal. Mi ne bomo imeli od njega nič, še posebej ne, če homo tako nespametni, da se bomo sami uničili — za druge. Če hočemo ostati živi, moramo pač odstraniti vse tiste, ki nam streežijo po življenju. Uničiti moramo komunizem in komuniste, zakaj danes jasno vemo, da nam od komunizma najprej grozi pogin. Vsi vemo, da je komunizem tisti, ki je življenju, obstanku in bodočnosti našega naroda najnevarnejši, ker nas Slovence lahko uniči sam, ali pa da povod, da nas zaradi njega uniči kdo drugi. Čim bolj se vojna bliža svojemu višku, tem hujska je ta nevarnost; zaradi tega mora biti tem trdnjca naša zavest in volja. Prva zapoved sedanjih ure je neizprosno boj komunizmu, naj se skriva oborožen v gozdovih, ali pa da se je potajil v Ljubljani. Ta komunizem, ki se skriva v Ljubljani; ki pošoja banditu pamet, sposobnost in denar za uničevanje lastnega ljudstva, je danes morda nevarnejši kakor oboroženi komunizem v gozdu, ki ga vse bolj jemlje vrag. Prav tako brezobzirno kakor tolovaja v gozdu moramo preganjati danes komuniste za ljubljanskim blokom, ki se gre zdaj nevarno sredino; ki prišepetava, skuša delati zmedo; ki zbira denar in širi propagando na vse preveč načine; ki izkorišča svoje službeno mesto in po premetenem načrtu sabotira, da bi nahujskal široke sloje ljudstva zoper oblast, ki jo vsi priznavamo za svojo in zakonito. Tudi glede tega velja isto načelo kakor za krvavega razbojnika v gozdu: bij ga, bij do konca!

2. Ne glejmo v svet, glejmo nase in vase. Če bi bili mi pol manj poslušali tuji radio, pa pol več svoje zdrave pameti, bi nam bilo prihranjenega pol sedanjega gorja.

3. Nam ne bo nihče ničesar podaril. Vse, kar bomo hoteli imeti, si bomo morali zaslužiti, prideliti in priboriti, zakaj zgodovina narodom ničesar ne da zastonj. Zaradi tega se moramo pri načrtih za svojo narodno bodočnost zanašati v prvi vrsti na lastne sile in ne na kako tujo uvidenost in dobrohotnost.

4. Po tej vojni ne mislimo, da bomo Slovenci kaka velesila, na katero se bo kdor koli moral ozirati in jo upoštevati. Slovenci bomo po tej vojni človeško, gospodarsko in splošno tako oslajeni, da nas bo vseh skupaj komaj za eno stranko: stranko zdrave pameti in narodne ohranitve. Zaradi tega se ne dajmo begati tistim, ki bi nas zaradi lastnih, osebnih računov spet, radi cepili po starem.

5. Zavedajmo se, da bo vsak kot posameznik, kot človek, lahko živel le, če bomo Slovenci lahko živeli kot narod. Zaradi tega mora biti delo vsakega posameznika izmed nas usmerjeno zdaj najprej v ohranitev naroda kot celote. Kdor dela drugače in vidi najprej sebe, ni nič boljši od izdajalca.

6. Vse, kar smo Slovenci storili za ohranitev svojega naroda, in s tem za zagotovitev njegove bodočnosti, smo prav storili. Zato naj si nihče ne domišlja, da bo narod moral zaradi tega dajati odgovor kakim posameznikom, kakor nam to dopovedujejo razni Petri in Pavli iz Londona in od drugod. Niso voditelji sodniki narodu, temveč on njim! Vse narodne revolucije v zadnjih sto petdesetih letih nam govorijo o tej resnici. Zaradi tega bo narod sodnik vsem, zlasti pa upravičenim in neupravičenim vodilnim posameznikom, najbolj tistim, ki so ga pred svetom razglasili za narod izdajalca, in sicer zaradi tega, ker je hotel ostati živ in hotel z resničnimi izdajalci in škodljivci pomesti. Slehernik, ki nam danes prerokuje svojo modrost iz tudane prerokuje svojo korito hoče line in nas zaradi svojega korita hoče gnati v boj za druge koristi, se bo lepega dne moral vrniti sem. Če se bo imel kam vrniti, bo to zasluga nas, ki smo se za svojo zemljo in za svojo bodočnost borili dolga leta in v kar se da obupnih razmerah. Zato bomo mi sodili vse tiste, ki nam danes govorijo o sodbi

Auf der Gürtner Berg. — Na gorškem gradu. (Foto Šušteršič)

Enotnost — temeljni pogoj za našo zmagao

Govor predsednika generala Rupnika na nedeljskem protikomunističnem zborovanju na Dobrovi

MOJI LJUBI SLOVENSKI ROJAKI! MOJZE, ZENE, FANTJE IN DEKLETA!

Ce si ogledamo majhno krpico zemlje, na kateri Slovenci bivamo, in primerjamo življenje in umiranje, ki se na tem majhnem prostoru odigrava že tri leta in pol, se nam samo po sebi stavi vprašanje: Kakšna bi pač bila naša deželica, in kako bi bilo našemu narodu, če bi marca leta 1941. zmagała prava narodova volja, to je volja naših zvestih kmetov in z zemljo in narodom povezanih delavcev in meščanov, in če nas ne bi — državi in narodu tuje, temne, pravemu narodovemu življenju in napredku sovražne sile poglale v vojno in s tem državo v propast, nas pa v boljševiško zaroto in s tem v zmedo in skorajšnji narodov samomor?

Zakonita in zaradi tega edino odgovorna vlada je takrat — dne 25. marca 1941 — pristopila k protikomunističnemu paktu. Edine dolžnosti, ki bi jih s tem prevzela država in narod nase, so bile: paziti, da se ne bi razbohotil komunizem, in ne delati težav silam, ki so imele namen, obraniti Evropo pred boljševizmom. Za protiboljševsko so nam bile zajamčene državne meje in obstoj. Ne bi se nam bilo treba udeležiti vojne in mirno bi lahko šli naprej za svojim delom.

Ce bi držali zavezo takšno kot smo jo podpisali, od vseh Slovencev danes ne bi

sedelo menda niti 10.000 komunistov. Med njimi bi seveda bili razni Kidriči, Baeblerji, Vidmarji, Kardelji, Kocbeki, Kuharji, ki so zadnja leta tako krvavo zapisali svoja imena v slovensko zgodovino. Mogoče bi sedela tudi zloglasni ban Marušič in politikantski stremuh Sernec, če bi naši politiki začeli bolj natančno raziskovati masonerijo in boljševizem, kakor jim je to tik pred svojo smrtjo očitljivo nakazal dr. Korošec, in bi privlekli tudi ta dva jazbeca na dan. To pa bi bila tudi vsa srečna — nesreča. Vsi drugi Slovenci bi mirno opravljali svoje delo in uspevali. Zakaj bombardiranje mest po vsem bivšem jugoslovanskem in tudi slovenskem ozemlju po terorističnih zavezniških letalcih se navzlic škodi nepotrebne vojne tako ali tako nismo izmaknili, kakor smo imeli priložnost videti in elišati zadnje čase. Ne bi pa imeli strašne komunistične revolucije; ne bi objokovali več desetisočev žrtev, naše domačije ne bi bile požgane in porušene; ne bi bilo požganih toliko božjih hramov, kamor se je prej dobri slovenski narod zatekal po tolažbo k Vsemogočnemu; ne bi bilo porušeni toliko šol; ne bi bila razdejana žarišča slovenske prosvete — prosvetni domovi; ne bi bilo razbitih toliko zadržnih ustanov, ki jih je slovenski kmet z žulji svojih rok ustvaril po Krekovi zamisli; naša po-

lja ne bi bila opustošena; ne bi bilo divjanja strahopetnih badoglievcev; ne bi bilo satanskega sodelovanja med njimi in komunisti na račun slovenskega naroda; ne bi bilo desetisočev nedolžnih slovenskih internirancev, ki so šli po komunistični zamisli v savojska taborišča umirati od gladi, ali pa bodo za posledicami še umrli.

Kajpada si ne smemo misliti, da bi bile naše življenje zaradi tega pakta stopaško, če bi bili kot najmanjši član protiboljševske in protikomunistične evropske družine narodov vključeni kot nevoljskojuči se činitelj v antikominternsko skupnost. Cisto zatrdno bi tudi mi morali tej zvezi dati nekaj žrtev.

Predvsem bi morali skrajno dvakrat bolj delati kot v mirnih časih. Toda pri tem bi spoznali vrednost tega dela in bi se pravičnemu družabnem redu mnogo bolj približali kot smo se mi danes. Tudi vzdrževanje notranjega reda in miru bi nas spričo zunanega in notranjega podtalnega vplivanja nekaj stalo. Toda vzdrževali bi ga sami in pri tem obenem spoznavali vrednost prave narodne discipline, ki bi nam tudi v bodoče prišla zelo prav. Tudi draga vojaška pripravljenost nam ne bi bila prihranjena. Toda tudi s tem bi pridobili mnogo na vojaških vrednostih in se mnogocesa naučili, kar bi nam nekoč lahko prišlo zelo prav. Namesto da smo sedaj kot bolan, po boljševizmu okužen narod padli na breme sami sebi in sosedom, bi zaradi teh malenkostnih žrtev v primeri z današnjo nesrečo, v odločilnem trenutku borbe za zmago protiboljševske Evrope in njene kulture in civilizacije kot ugleden, zdrav in krepak — čeprav majhen — član evropske družine narodov toliko odtelali, da se našemu dobičku na zmagi in popolnemu upoštevanju pri preureditvi nove povojne Evrope ne bi nič stavilo na pot.

Ce torej primerjamo poti, ki smo jih ta leta dejansko hodili, s potmi, ki bi jih morali hoditi, če bi bili pametni, mora tudi politično najmanj nadarjeni Slovenci priti do spoznanja, da je v resnici skrajni čas, da krenemo s poti nerada, drobljenja sil in trošenja narodnih energij nazaj na pot reda, da

Ein Blick auf die grosse Volkskungebung in Dobrova. — Pogled na veliko ljudsko zborovanje na Dobrovi. (Foto Pavlovšič)

IZ VSEBINE:

Stran 1:

Nekaj resnic. (Govor glavnega urednika našega lista g. Mirka Javornika na ljudskem zborovanju na Dobrovi.)

Enotnost — temeljni pogoj za našo zmagao. (Govor predsednika generala Rupnika na zborovanju na Dobrovi.)

Stran 2:

Junaki in mučenici v Grčarje so vstali.

Stran 3:

Naš odgovor.

Stran 4:

Narodno osvobodilna boj je v upadalu...

Stran 5:

Madelra — otok v svetlu.

tako v zadnjem trenutku popravimo, kar se popraviti še da.

Naš kmet, ki tvori 80 odstotkov našega prebivalstva, in je tako tudi glavni predstavnik našega naroda, je bil povsem proti svoji volji, ne da bi ga kdo — v tako imenovani demokratični državi — vprašal za mnenje, potisnjen v vojno, propadanje, nered in bedo, ki je vsemu temu sledila. Ta kmet pa je zopet prvi spoznal zablodo bivših politikov, ki nam je napravila tako visoke račune, in sedaj v prvi vrsti v borbi proti posledicam tega biže boj hrabro in zvesto za to, da bi vsi spoznali, kako nam je potrebno zaradi usode naroda pustiti na stran vse stare, škodljive politične razvade in neenotno gledanje na bitna vprašanja našega narodnega življenja in da bi v disciplinirani enotnosti do konca narod prišel nazaj na pravo pot pravega narodnega napredka.

Seveda je sedaj to mnogo težje, kot že bi že v začetku šli pravo pot. Toda prav zato moramo sedaj brez vseh pridržkov in ločenih mnenj, tem bolj pa brez vseh smrtno nevarnih razbijanj združenih sil ali celo postranskih računov storiti vse, da ne zamudimo priložnosti in rešimo, kar se rešiti da. Rešimo pa lahko še vse, kar je bitnega, če bomo hrabro, enotno, disciplinirano in požrtvovalno šli po poti politične in družabne preureditve in v tem smislu nadaljevali skupen boj proti židovskemu boljševizmu ne samo z orožjem, ampak tudi enotnih src in miselnosti.

Red je zapoved božja. Nered je delo satanovo. Satan je s pomočjo židov in prekletega kapitalističnega zlata že stoletja sejal na svet nered. Vse trpljenje človeštva prihaja iz tega nerada. Tudi to največjo vojno vseh časov so zasnovali židje, da bi dosegli nered — satanov cilj. Sile, ki se bore proti temu neredu za politično in socialno preureditev neboljševske Evrope, se potemtakem bore za Boga samega, posebno če hočejo ustvariti tudi pravno prerogojeno človeka. V našem primeru je tako. Zato lahko trdno zapnemo, da nam bo Bog tudi po najhujših preizkušnjah naklonil pravotno zmago in nas blagoslovil, če bomo v svoji enotnosti tudi sami storili vse, kar ta borba od nas zahteva.

Pred tremi tedni so zopet vsi javno in tajno, hote ali zaradi svojega napačnega nagnjenja neboljševizmu udinjani naši nasprotniki, ki jim disciplinirana enotnost našega naroda ne gre v račun, zaklikirali, da je že vsega konec. Po njihovem pričevanju naj bi vsa protiboljševska Evropa in z njo seveda tudi v slovenski domobranski skupnosti zbrana slovenska narodna fronta propadla, češ kakor da se je prva in glavna protiboljševska trdnjava Nemčija na zunaj in na znotraj seveda. Na vse mogoče načine so zopet vsi mogoči zaplotniki poskušali opozorjati na zadnji trenutek, ki bi naj napočil za ne vem kaj vse. Strašno so hileli s poskusi, da bi razbili močno, enotno Slovensko domobranstvo in tako v svoji, že tolikokrat izpričani nepoučenosti in zablodnosti poznali narod v nove žrtve in nesrečo. Nestrpo so iskali slabštev, strahopetcev in malodušnežev v naših lastnih vrstah, da bi težko preizkušnemu slovenskemu narodu zopet naredili tek ali po boljševškem ali po anglo-ameriškem raju in nas z bedastim prerokovanjem konca vojne zopet — kot že tolikokrat v zadnjih štirih letih — odvrgnili od enotnega, treznega in zrelega presojanja položaja in tako od pravilne poti, ki jo danes hodimo, in nas zvedli v propast in samomor. Toda naš narod je zdaj že toliko trpezn, da se takšnih slabštev našli prav malo. Pa še ti so želi splošen posmeh treznih, hrabrih in discipliniranih borcev, ki tvorijo ogromno večino našega mladega domobranstva.

Nemčija in z njo seveda tudi ostala protiboljševska Evropa se namreč navzlic prerokbam ljubljanskih velemodrijanov in strateških vseznalcev nista seculi, prav tako kot človeški organizem zaradi izrežanja gnojnih turov ne umre, ampak ozdravi in postane celo močnejši.

Naš delavec, naš kmet in naša zdrava mladina se niso pustili zapeljati, ker vedo, da sta naš obstoj in naša boljša bodočnost zajamčena samo v preurejeni, protiboljševski Evropi, kar bomo dosegli samo v neodjenljivi, združeni borbi proti domačemu boljševizmu po gozdovih in mestih.

Zato vas znova pozivam: Se bolj se strnite! Naj nekateri poskušajo, kar hočejo, vztrajajte v disciplinirani borbi proti židovsko-boljševski zmeđi, in videli boste, da bo preklestvo zadelo nje. Na delo k zidanju krepkih, kompaktnih temeljev za novo družabno ureditev v novi bodočnosti. Samo tako bomo prav služili svojemu narodu in s tem sami sebi! Take pa nas bo blagoslovil tudi Bog!

Potek prve, začetek druge invazije v Francijo

Angleško-amerikansko izkrcanje na južni francoski obali med Toulonom in Nico

Boji na vsem vodoravnem ozemlju v Franciji so v preteklih dneh pridobili na silovitosti in ostroti. Ogromne sile, ki so jih vodniki vrgli skozi ozki pas pri Avranchesu, so se obrnile proti zahodu in jugu in se pozneje razcepile na več vej. Zahodni krak ameriških motoriziranih in oklepniških sil se je vrgel na vse pristaniške trdnjave v Bretagni, in sicer na St. Malo, na Brest, Lorient in Nantes. Drzno bi bilo računati na kak nagel padec vseh navedenih oporišč. Najhujši boji so se razplameli za posest St. Maloja, ki se zmerom kljubuje veliki premoči in silnemu orožju napadalca. Enkrat se je Amerikancem sicer posrečilo vdreti v mesto, toda bili so vrženi nazaj. Povsem razumljivo je, zakaj so se Amerikanci vrgli prav na to oporišče. Razdejani Cherbourg se zdela ne ustreza potrebam, ki jih ima vodorajska vojska, ako hoče vreti na celino še nove sile in novo orožje. Boji pri Brestu in Lorientu so bili manj ostri kakor pri St. Maloju.

Južni krak ameriških oklepniških in motoriziranih divizij, ki je mimo Rennesa udaril proti reki Loire blizu Nantesa, se je ob neki zasulki proti vzhodu, udaril do Le Mansa, od tam pa zaokrenil svoj sunek proti Alençonu. Po padcu tega kraja so Amerikanci pritisnili proti Argentanu, toda to so že zadeli na trdovratnem nemški odpor.

Vedeti je treba, da so med ter Britanci, posebno Kanadčani, južno od Caena napadali nepretrgoma in z uporabo padalnih sredstev, da bi zabili klin v obrambo in zaprli obkroženi obroč na vzhodni strani. Toda so bili boji strašni. Falaise je bil cilj, ki ga je napadalec skušal doseči. Dosegljivo so mu vsi poskusi spodleteli. Sem pa tja se je posrečilo plitke vdor v obrambno črto, katerega so Nemci izravnavali s tem, da so odgovarjajoče skrčili svojo črto.

Boji so osredotočeni na trikot, ki ga tvorijo Caen, Vire in Alençon. V soboto zvečer je nemško uradno poročilo namignilo na sovražnikovo nakano, da bi nemške sile, ki so zbrane v notranjosti tega trikotja, spravil v zagato, in sicer s sunkom od severa skozi Falaise proti jugu in s sunkom od juga od Alençonja proti severu. V ponedeljek je bilo objavljeno, da so se boji prenesli na področje severno od Alençonja, tako da je bilo treba pričakovati sovražnikovega sunka na Argentan. V zvezi s silnim britanskim pritiskom na Falaise bi ta južni sunek pomenil hudo ogroženje nemških sil. Zato je nemško poveljstvo vrglo na odsek pri Alençonu nove oklepne sile, da preprečijo napravljeno podaljšanje južnega kraka klešč.

Srditost bojev se je še povečala, kajti sovražnik je vrgel v boj skoraj vse razpoložljive letalske sile, ki so zbijale bojišče in zaledje. Zaradi tega so izostali tudi večji letalski napadi na nemško domače ozemlje.

Za nadaljnji izid bitke v Franciji je potek sedanjih bojev med Caenom in Alençonom odločilnega pomena. Potrdilo najdemo tudi v dejstvu, da so Amerikanci odnehali od svojega namena, da bi od Le Mansa prodirali dalje proti vzhodu. — Prav tako pa tudi niso več silili proti Nantesu in čez reko Loire v njem.

Nadaljevanje s 1. strani

7. Mi ne poznamo boljših in slabših, čistih in nečistih Slovencev. Mi poznamo samo take Slovence, ki hočejo Slovenci ostati in se zaradi tega prepričanja bijejo proti komunizmu. Zaradi tega imamo za najboljšje Slovence domobranci. Vsi, ki govorijo in mislijo, da to niso naši narodni borec, naj se zavedajo, da lahko to govorijo in mislijo in prazne načrte masčevanja kujejo samo zaradi tega, ker domobranci s svojo krvjo in svojo hrabrostjo ustvarjajo okoli močno gnile Ljubljane živ žid, da tudi ona ne okusi »svobode«, katero pošilja nad slovenskega kmeta. Ljubljana in njeni politiki naj se zavedajo, da samo za tem »izdajalskim« zidom lahko žive mirnodobno življenje z vsemi njegovimi ugodnostmi in črno borzo.

8. Vsakdo naj ve, da si bo narod svoje bodoče voditelje izbral ne po zakonu podedovanja, temveč po tem, kdo je v usodni uri z njim stal na braniku lastne usode; kdo mu je v stiski vedel povedati vsaj tolažilno, če ne odrešilno besedo; kdo se je z njim boril in umiral. Samo to bo merilo za izbiro, ne kake podedovane pravice. Ljudstvo se bo pri izbiri vprašalo, koga ti ljudje iščejo: ali seba ali narod, in se bo po tem odločalo.

9. Zavedajmo se, da Slovenci lahko živimo in obstanemo samo na tej zemlji, kamor nas je pred stoletji vrgel Bog. Zavedajmo se, da je samo ta zemlja bila v teh krvavih časih tista, ki nas ni izdala; vse drugo je pobegnulo in se razblinilo. Zaradi tega moramo to zemljo, to našo največjo resnico in najzanesljivejšo poročilo, ljubiti ne le z besedo, temveč z delom, z znojem in s krvjo, kakor jo ljubi naš kmet, kakor jo ljubi naš domobranec. In ko se bomo po tem prelepem zboru razšli ter s prijatelji sedli za mizo, da se pogovorimo o vsem lepem, kar smo danes doživeli, in o vsem bridkem, kar nas teži, se spomnimo tudi svoje zlate matere zemlje. Dvignimo čašo, pa poročimo:

»Zemlja naša, tale čaša je nalita tebi v čast! Bog te brani, da častita, ponosita nam boš v last!«

Za to zemljo, za to resnico, pa edino zanjo, živimo; za to zemljo, za to resnico umirajmo; to se pravi, živimo in umirajmo zase!

govori bližini. Ojačali pa so zato svoje napade proti bretagneškim pristaniščem, ki so jim kruto potrebna, kajti preskrbovanje nastopajočih ameriških divizij po poti skozi odprto pri Avranchesu je zamudno in silno težko. Ta pomankljivost se zrcali tudi v lastnem angleškem priznanju, da morajo ranjene s teh bojišč prevažati v Veliko Britanijo z letali, ne pa z ladjami, kar bi bilo hitreje, priročneje in tudi preprosteje.

Nemški vojaški strokovnjaki ugotavljajo, da so navedene okoliščine tudi najboljše potrdilo za uместnost ukrepov nemškega vojnega vodstva, ki se zmerom trdovratno drži zaporno črto pod polotokom Cotentinom in s tem onemogoča pravilno in naglo preskrbo ameriških vojsk.

Medtem je nasprotnik v ranih urah 15. avgusta začel z letali in izkrcalnimi ladjami metati svoje sile na francosko južno sredozemsko obalo, in sicer na odseku med trdnjavo Toulonom in znanim letoviškim krajem Cannesom blizu Nice. Nemško uradno poročilo istega dne je ta dogodek takoj zabeležilo, dodatna poročila pa so povedala, da so v dorniki naleteli na odpor nemškega topništva in kopenskih sil, ki nastopajo s hribov in gora, ki se začnajo vzpenjati takoj za obalo. Pred pričetkom vdora so angleško-ameriška letala vprizorila več hudih bombnih napadov na to področje, kratko pa so pri Marseillu in Nici začeli metati padalce, za katere se je izkazalo, da so bile le lučke. Takoj po prvih izkrcanjih z ladij in iz zraka so večje skupine britanskih vojnih ladij začele s topniškim zapornim ognjem obstrjevati vse področje med Toulonom in Cannesom. Težišče izkrcevalnih poskusov je pri St. Raphaelu. Nemške obrambne čete so takoj razstrelile vse pristaniške naprave v St. Raphaelu, v Nici in pri Cannesu. Boji se nadaljujejo.

Kleščni poskusi v Normandiji

»Deutsche Adria Zeitung« objavlja o bojih v trikotju Caen, Vire-Alençon, o težnji Angležev in Amerikancev, da bi ta trikot zapahnilo tudi na vzhodni strani, naslednji zanimivi poročili:

»V zahodni Franciji napenja sovražnik vse sile, da bi dosegli svoj cilj. Silni zalet tretje ameriške armade proti severu je ostal brez uspeha. Nemška normandijska črta je prestala te naskoke, prav tako pa se z neodnoljivo voljo in silo drže tudi vsa bretagneška pristanišča. V Normandiji je nasprotnik poskušal iz Alençonja zabiti klin v hrbet nemški črti med Mortainom in Caenom. Močni oklepniški sunki proti Argentanu so se izjalovili, pri čemer je imel napadalec hude izgube. Nemška obramba se je tod s priletnitvijo novih sil močno ojačila in je napadalne kline odbila.

Tudi južno od Caena so Kanadčani vzlic težkim izgubam pridobili le malo ozemlja. S protinapadi je bil napadalec zadržan, da so ta čas lahko postavili nove obrambne postojanke nekaj sto metrov za prvimi.

V notranjosti bočne bojne črte med Caenom in Alençonom so Britanci in Amerikanci posebno močno pritisnili na prostoru južno od Vire in pri Mortainu. S silno podporo letalstva in močnega topništva so napadali vse soboto. Branilec so s protinapadi preprečili razširitev vdorov. Podobno je bilo tudi v nedeljo. Južno od Caena, pri St. Sylvainu in St. Germainu ter južno od Thury-Harcourtja so Britanci in Kanadčani silovito napadali in so končno osvojili nekaj ozemlja. V srditih bojih so branilci vse vdore omejili. Drugi krak je napadal tudi jugovzhodno od Vire. Dosegel je plitev vdor. Njč mislejši boji so se razbelseli na južnem kraku klešč, kjer so Amerikanci z velikimi silami pritisnili proti severu. Tam so napadalec izgubili v 24 urah 78 oklepnikov.

Odkrito priznanje o učinku »V 1«

Odkrito priznanje o strahovitem učinku povračilnega orožja nad Londonom je dal angleški veleposlanik v Združenih državah lord Halifax. Sklical je v svoje poslaništvo časnikarje in jim povedal, da se mora Velika Britanija boriti z gospodarskimi in finančnimi težkočami, ki so močno pritisnile na nekdanj najbogatijo državo sveta. Lord Halifax je dalje dejal, da se zaradi padanja eksplozivnih granat vsako uro podre v Angliji povprečno po 700 hiš ali drugih stavb. Ta izjava torej potrjuje nedavno Churchillovo priznanje, da je nad 800.000 londonskih stavb porušenih ali poškodovanih. Halifax je poudaril, da že to število samo po sebi dokazuje, kakšne žrtve in škodo trpi Anglija in da to trpljenje zahteva od angleškega naroda tudi silnega življenjskega napora ter napora vseh razpoložljivih sil.

Boji v Normandiji

Nemška uradna poročila pravijo o bojih preteklega tedna naslednje: 9. avgusta: V Normandiji potekajo sedaj na vsem bojišču južno od Caena pa do področja vzhodno od Avranchesa najhujši boji. Z največjo uporabo blaga je nasprotnik s podporo številnih oklepnikov in močnih letalskih sil vedno znova napadal našo bojno črto. Vendar mu je uspelo le južno od Caena in južno od Vire, da je vdrl v naše črte. Sovražne napadalne kline pa smo prestregli v globini postojank.

Na ostalih odsekih so obležale sovražne napadalne skupine, ki so imele najhujše krvave izgube, že pred našimi postojankami.

Na področju Le Mansa je prišlo večeraj do ogorčenih bojev, v katerih je vdrl sovražnik v mesto samo.

10. avgusta: Južno od Caena je sovražnik nadaljeval močne napade ter razširil vdorno področje proti jugu in jugovzhodu. Vendar so naši protinapadi prestregli sovražnikove bojne skupine in jih zavrli. Od 7. do 9. avgusta je izgubil nasprotnik južno od Caena in zahodno od Orne 278 oklepnikov.

Tudi na ostalem bojišču je nadaljeval sovražnik svoje napade na dosegljivih težiščih. Uspelo mu je napredovati le južno od Le Plessisa in južno od Vire. Hudi boji še trajajo.

11. avgusta: Na področju jugovzhodno od Caena je bilo zajezeno sovražno vdorno področje ter spet vzpostavljena zveza bojišča. Od zgodnjih jutranjih ur današnjega dneva se je stopnjeval sovražnikov topniški ogenj tam spet do bobnekega ognja. Na obeh straneh Orne je izvedel sovražnik večeraj le ožje omejene napade, ki so ostali ob uničenju 32 oklepnikov brezuspešni.

Posebno ogorčeni boji so se bili na vdornem področju južno od Vire, čigar razširjenje se sovražniku ni posrečilo zaradi naših protinapadov.

Na področju Le Mansa potekajo silni boji s sovražnikom, ki napada sedaj podprt z močnimi oddelki letal proti severu.

12. avgusta: Jugovzhodno od Caena ter na obeh straneh Orne so bili s hudimi izgubami za sovražnika odbiti močni krajevni napadi. Na odseku južno od Vire-Mortaina je nadaljeval nasprotnik ves dan s svojimi prebojnimi poskusi. Zaradi takojšnjih naših protinapadov ni mogel na nobenem mestu doseči pomembnejše pridobitve ozemlja. Silni boji še potekajo.

Severno od Le Mansa se je sovražnik ojačil in namerava z napadom proti severu suniti v hrbet naše glavne bojne črte. Za Alençon so se razpletli silni boji.

Podmornice so potopile pred invazijsko obalo in na drugih morskih področjih 4 torpne ladje z 22.000 tonami ter 2 čistilca min. Tri nadaljnje ladje in 1 rušilec so bile torpedirane, 3 sovražna letala sestreljena.

13. avgusta: Na bojišču ob obeh straneh Orne in južno od Vireja je izvršil sovražnik številne posamezne napade, zaradi katerih je prišlo do ogorčenih bojev, ki so bili večinoma zavrnjeni. Za več vdomnih mest se boji nadaljujejo.

Boji na področju Alençonja so se prestestili še bolj proti severu ter postali še obsežnejši in silovitejši.

14. avgusta: Na normanskem bojišču se je nadaljeval močan sovražni pritisk, ne da bi nasprotniku uspelo doseči pomembnejše uspehe.

Na področju severno od Alençonja so udarile oklepne bojne skupine proti napredujočemu in z močnimi letalskimi silami podprtemu sovražniku. Razvili so se siloviti boji, ki še trajajo. Protiletalsko topništvo v sestavi letalstva je sestrelilo 12 štrlimotornih bombnikov.

15. avgusta: Jugovzhodno in južno od Caena je sovražnik z močno topniško in oklepniško podporo znova prišel s svojim velenapadom, da bi prodrl proti ameriškim oddelkom, ki stoje severno od Carrougesa in katere smo večeraj s protinapadom potisnili v obrambo. Po ogorčenih bojih mu je uspelo, da je ponekod vdrl v našo bojno črto. S protinapadi smo ga zaustavili. Uničili smo 40 sovražnikovih oklepnikov.

16. avgusta: V Normandiji divjajo ogorčeni boji s težiščem na področju severno in severovzhodno od Falaisea. Sovražnik skuša vedno znova z največjo uporabo gradiva na široki bojni črti prodreti v smeri proti Falaisu, da bi se združil z ameriškimi silami, ki napadajo iz področja pri Carrougesu proti severu. Šele po večurnih bojih se je posrečilo nasprotniku z visokimi izgubami vdreti v naše položaje, ki so zgrajeni v obliki oporišč, ter napredovati proti jugu in vzhodu.

Sovražne sile, ki prodirajo iz področja pri Alençonu proti vzhodu, se nahajajo na odseku Chartres-Dreux v trdih bojih z našimi zaščitnicami.

Boji v Bretagni

9. avgusta: V Bretagni smo zavrnili proti Lorientu in Brestu napredujoče ameriške čete in uničili številne sovražnikove oklepneke. Za St. Malo se bijejo še nadalje hudi boji.

10. avgusta: V Bretagni smo zavrnili z oklepniki podprte severnoameriške napade na bojiščih pri St. Nazaire, Lorientu in Brestu. Mnogo oklepnikov smo sestrelili. Junaški branilci St. Maloja bijejo hude boje s sovražnikom, ki napada z vseh strani.

11. avgusta: Branilci St. Nazaireja, Lorienta in Bresta, sestavljeni iz vseh treh delov vojske, so spet krvavo zavrnili vse z oklepniki podprte sovražnikove napade. Samo severovzhodno od Bresta je bilo v poslednjih dneh uničenih preko 40 sovražnikovih oklepnikov. Posadka St. Maloja je obdržala tudi večeraj mesto kljub nadaljnjim ogorčenim napadom Amerikancev.

12. avgusta: Hrabra posadka St. Maloja je tudi večeraj v ogorčenih bojih z

velikimi izgubami za nasprotnika odbila vse sovražnikove napade.

13. avgusta: Po močnem letalskem napadu so prišli Amerikanci znova napad na St. Malo. V silovitih bojih, v katere je poseglo obalno in protiletalsko topništvo, smo jih krvavo zavrnili. V mesto vdrla sovražnika smo vrgli s protisunkom nazaj. Privleli smo ujetnike.

14. avgusta: Branilci St. Maloja so odbili tudi večeraj vse sovražnikove napade.

15. avgusta: Na bojišču pri Brestu smo zavrnili krajevne nasprotnikove napade, s strjenim topniškim ognjem pa razbili ponovne pripravljene postojanke.

Posadki St. Maloja in Dinarda držita svoji oporišči vkljub znova z nadmočnimi silami napadajočemu sovražniku. Fort de la Varde smo po junaškem odporu njegove zmanjšane posadke v večernih urah izgubili.

16. avgusta: V Bretagni smo po junaškem boju izgubili mesto Dinard. Ostanek posadke St. Maloja, ki se je po obrambi močnih sovražnikovih napadov umaknila v trdnjavo, kljubuje tam še vedno vsem sovražnikovim napadom. Trikrat ponovljeni sovražni poziv k predaji je ostal brezuspešen.

Boji na sredozemski obali Francije

15. avgusta: Po bistvenem ojačenju svojih letalskih napadov na obrambne naprave in prometne zveze na južno francoskem obalnem področju v zadnjih dneh se je sovražnik danes v jutranjih urah izkrcal na področju Toulon-Cannes. Naša obalna obramba se je zapletla v boj s sovražnikovimi izkrcavalnimi četami.

16. avgusta: Ob južno-francoski obali smo med Toulonom in Cannesom odbili več sovražnikovih izkrcavalnih poskusov. Vendar se je posrečilo nasprotniku izkrcati se na nekaterih mestih. Tu so v teku silni boji. Naše rezerve so napadle z letali pripeljane sovražne čete, ki so pristale za hrbtom naše obrambne cone.

TEDEN V SVETU

Ogromni sovjetski napori in orjaška sredstva, ki so z njimi kanili doseči velike uspehe na vzhodnem bojišču, so se izkazala kot nezadostna sprčo trdnosti nemške obrambe. To bojišče se je ustalilo in ni v preteklem tednu prineslo nobenih preseženj. Izostal je padec Varšave, katerega so sovjetski in anglosaske propagandisti napovedovali kot gotovo dejstvo, spodletelo so pa tudi vsi poskusi predreti bojne črte, zgrajene ob mejah baltičnih držav. Sovjeti se posebno trudijo, da bi odrezali Estonsko od Letonske, nič manj pa si prizadevajo, da bi zabili klin tudi med Litvo in Vzhodno Prusijo. Nekoliko več sreče so imeli v sunku, usmerjenem proti Varšavi, saj so se poljski prestolnici že močno približali. Toda tih pred vratmi mesta so se napadali klini zlomili. Sedaj si skušajo Sovjeti za vsako ceno ohraniti mostičke, ki so ga ustvarili na zahodnem bregu Visle, in ga izkoristiti za udar proti sredini Poljske. Sovjetski poskusi, da bi se vgnezdili v Karpatih in odtrgali Madžarsko od skupne obrambne črte, so se izjalovili. Trenutno se je težišče najhujših bojev premaknilo k Byalistoku. Tja so Sovjeti vrgli nove močne sile in se bodo na vse pretege trudili, da bi izsilili preboj in s tem zrahljali severno obrambno črto, ki se vleče do Pskovskega jezera.

O Italiji in njenih bojiščih so vojna poročila poslednjih dni poročala le malo. Skopa in redkobesedna poročila odgovarjajo dejanskemu položaju. S tem da so Anglosasi prodrli do južnih pobočij Apeninov, se je zaključila doba njihovega počasnega in vendar črgega napredovanja. Nespremenjen je tudi položaj ob jadranskem odseku, kjer je zemljišče še zmerom takšno, da onemogoča nastop večjih oklepniških sil.

Predsednik poljske begunske vlade Mikolajczyk, ki se je v Moskvi razgovarjal s Stalinom in potem s »poljskim osvobodilnim odborom«, je svoje razgovore nepričakovano hitro prekinil in se z vso naglico vrnil v London. Pred svojim odhodom iz sovjetske prestolnice je dal izjavo, v kateri je dejal, da so se pogajanja prekinila in se bodo nadaljevala ob drugem primernem trenutku. Gre namreč za prevažno načelno vprašanje, je dejal Mikolajczyk, kako bodo namreč zavezniški začeli reševati vprašanje osvoboditve držav, ki so na njihovi strani stopile v vojno in potem izgubile svobodo. Poljska je prva takšna država. Izvedelo se je, da so Sovjeti zahtevali od Mikolajczyka, da mora sprejeti predloge komunističnega »osvobodilnega odbora«, ki pravi o sebi, da je pravi tomlač težnjaj poljskega naroda, ne pa begunske vlade v Londonu. Ta odbor tudi zahteva, da se takoj ukine poljska ustava iz leta 1935.

Preberite

Uredništvo »Slovenskega doma« prosi vse imetnike slik o krajih, hišah, javnih poslopih, šolah, raznih domovih in sploh o vsem, kar je bilo uničenega po komunistih, da mu jih odstopijo, prodajo ali posodijo. Slike oddajte ali pošljite na naslov: Uredništvo »Slovenskega doma«, Ljubljana, Ljudska tiskarna, III. nestr. Svoje čistih, ki so jih komunisti ubili, prosimo, naj na isti naslov pošljejo podatke o ubitih. Podatki naj vsebujejo: ime, priimek, datum in kraj rojstva, zadnje bivališče, poklic, stan (samski, zakonski), način usmrtnice, podatke o morebitnem mučenju, priče, storilce ter domače ljudi, ki so povzročili umor ter razloge, ki so jih k temu navedli, ter sliko živega ali mrtvega.

Svoje članov bivših Vaskih straž, ubitih pred 8. septembrom 1943, prosimo, naj pošljejo o ubitih fantih ali možih naslednje podatke: ime, priimek, rojstni datum, zadnje bivališče, ime edinice VS, pri kateri je pokojnik bil, ime poveljnika edinice, dan in kraj smrti, število ostalih članov rodbine in njihovo bivališče. Te podatke potrebujemo do 15. septembra, da bi svojem iz čistega dobička od »Črnih bukev« nakazali nekaj podpore. Podatke pošljite na: Uredništvo »Slovenskega doma«, Ljubljana, Ljudska tiskarna, III. nadstropje.

ta 1935 in uveljavi stara iz l. 1921, češ da je bolj demokratična. Očitno je, da tudi Anglija in Amerika silita Poljake, naj odnehajo in se spoznamo, toda poljski begunski politiki so neodnoljivi ter točno vedo, kaj bi zanje in za ves poljski narod pomenila kapitulacija pred boljševisko izsiljevalno politiko.

Splošna celotnostna mobilizacija nemških tvojnih sil se že izvaja. Glavni pooblaščenec minister dr. Goebbels je objavil že celo vrsto ukrepov, s katerimi bo za državno obrambo in oboroževalno industrijo pridobil nove velike sile. Tako bo prizadeto posebno kulturno življenje, ki se bo omejilo zgolj na najnujnejše. Iz državnih uradov bodo odvedli vse odvise moči in bodo na mesta, s katerih se bodo moški umaknili, postavili ženske. Obenem bodo povečali število tujega delavstva. Sledile bodo še mnoge omejitve v potnem in železniškem prometu ter na drugih teriških javnega življenja.

V bojih proti komunističnim tolovajem v Piemontu je bil ranjen tudi tajnik italijanske fašistične stranke Pavolini. Na čelu fašističnih divizij se je udeleževal bojev, vendar je bila njegova skupina odrezana od drugih enot. Med hudim streljanjem je bil Pavolini ranjen, nakar so ga pobrali nemški vojaki, ki so prišli fašistom na pomoč. Tolovajstvo v Severni Italiji se je precej skrčilo, kajti mnogo tisoč hostarjev se je odzvalo pozivu fašistične vlade, ki je objavila pomilostitev sleherniku, ki bi se vrnil na dom in se vpregel v redno delo. Proti ostalim pa nastopata fašistična vojska in nemški oddelki brezobzirno.

Bonomija vlada, stolnočja v Rimu, je na šibkih nogah, ker so jo začeli zapuščati najuglednejši njeni člani. Istopol je Benedetto Croce rekoč, da ne more omiliti silno trdih mirovniških pogojev, katere so še Badoglio vsilili Anglosasi, pa so jih vse doslej morali ohraniti v tajnosti. Za njim so začeli nergati tudi socialisti in komunisti, ki hočejo povzročiti še večjo zmedo in s tem pripraviti tla za boljševisem. Prehrabeno stanje je obupno, stradež pa vsesplošen. Zaradi tega so začele stranke, ki jih ni malo, zahtevati drugo močnejšo osebnost in kaže, da bo poskušal novo vlado sestaviti stari liberalce Orlando. Pa tudi temu nagajajo socialisti in komunisti, ki odklanjajo Orlandoov predlog, da bi Badoglio prevzel zunanje ministrstvo.

Središče Benetk je v ponedeljek podnel napad oddelek ameriških bombnikov. V nizkem poletu so letala zmetala nekaj bomb in s strojnimi obdelovalci nemško bolniško ladjo »Freiburg«, čeprav je bila označena z rdečim križem. Bombe, ki so padle v bližini Velikega kanala, so posredno naredile škodo tudi na znamenitih zgodovinskih stavbah, kakor so doževa palača, cerkev sv. Marka in druge. Zaradi značajne pritiska so bile poskodovane tudi razne druge hiše v mestnem središču, kajti temelji lagunskih stavb niso preveč trdni.

Novo milijonsko preseljevanje narodov uralsko-azijskih step je odredil »zaščitnik malih narodov« Stalin. Preseljevanje gre v smeri vzhoda. Zavezniški diplomati, ki služujejo v Sovjetiji, prinačujejo, da se na evropski del Sovjetije preseljujejo vsa mogoča plemena in ljudstva, katere bo boljševiska oblast vpregla v delo pri oboroževalni industriji in na poljih. Pred tremi leti je šlo preseljevanje v obratno smer, ko so morali na zapoved milijoni ljudi oditi v Sibirijo. Poleg teh povratnikov so poglani proti zahodu tudi Turkestanke, plemena iz notranje Sibirije in na pol divjake, ki jih zahodna omika ni oblačila niti od daleč. Posebno veliko jih je iz Zunanje Mongolije. Ogromne množice so se tedne in tedne zbirale v Novosibirsku in se nakladale na vlake. Zaradi zanikne preskrbe in nehygieničnosti so tam od lakote in nesnage pocepali tisoči ljudi. Stalin pa si od tega prisilnega preseljevanja ne obeta le novih delovnih sil, ki jih bo neumiljeno privlel, temveč bo pospešil tudi proces množičnega mešanja narodov in plemen, iz česar naj bi se izcimili novi ljudje brez tradicije, brez razgledov in, kar je najvažnejše — tudi brez pojma o narodni zavesti.

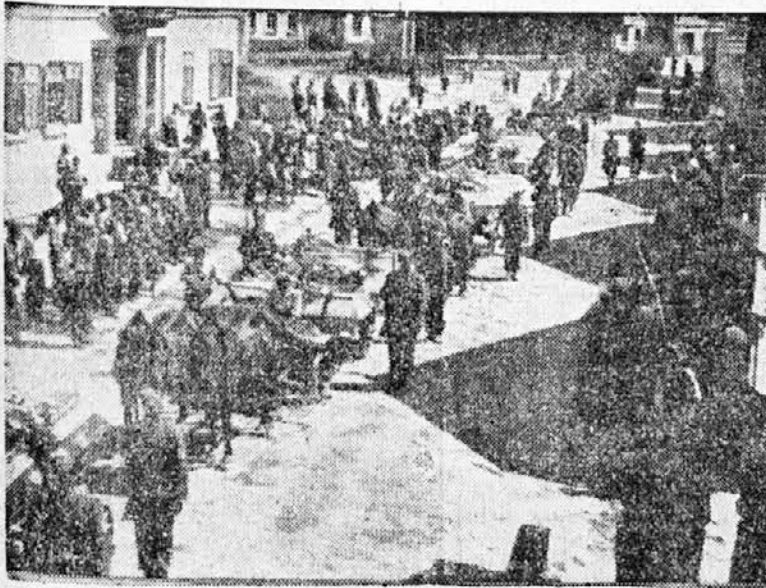
Še ta mesec bo izšla zadnja knjiga Svetovega I. letnika. Knjigo je napisal profesor dr. Fr. Mihelič in ji dal naslov:

„Tajnosti narave“

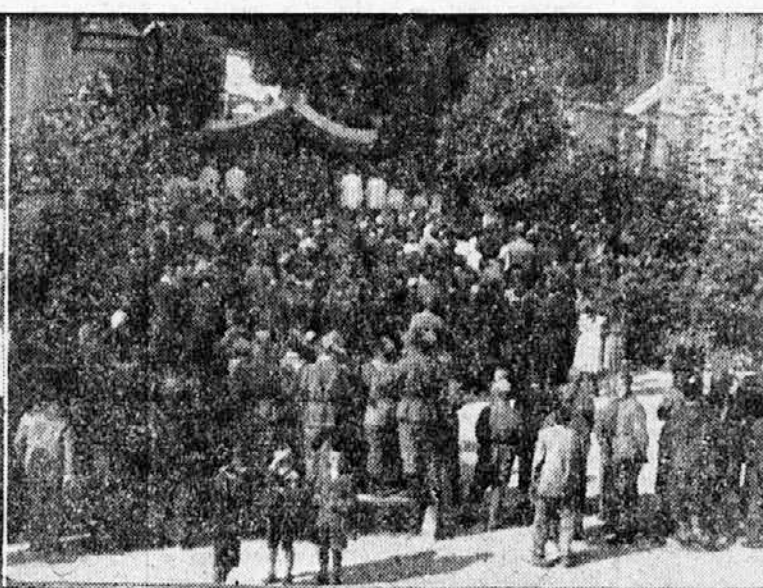
Vsebinska knjige posega v dejanje in nehanje večne narave, v življenje najmanjše zve stanice; opisuje naloge človekovih in živalskih obisti; nas na zelo zanimiv in lahko umljiv način seznanja z rastjo in presnavljanjem vseh živih na zemlji itd., itd. Tudi ta knjiga bo bogato ilustrirana in zaradi tega še tem bolj vredna branja. Tajnosti narave priporočamo posebno učeli se mladini, saj bo v njej našla marsikaj novega. Tudi vi se naročite še danes na edino slovensko poljudno-znanstveno knjižno zbirko »SVET«. Za zmerno ceno dobite lepe in poučne knjige!

Junaki in mučenci z Grčaric so vstali

Pretrsljivi prizori in slovesnosti ob odkopu in pogrebu prve skupine lanskih žrtev z Grčaric

Prevoz krst v Ribnico

Na skupnem mrtvaškem odru

Ljudstvo izkazuje čast junakom

Ribnica 14. avg. 1944.

Kdo danes ne pozna Grčaric, kraja, kjer so padli za narod najboljši slovenski sinovi! Ljubezen do teh mučencev je zahtevala, da tudi ti najdejo častno mesto v blagoslovljeni zemlji, saj so dali, kar so imeli, zato, da bi naše ljudstvo živelo.

To težko nalogo so vzeli na se ribniški domobranci, ki nadaljujejo delo, ki so ga junaki z Grčaric začeli. Vsa zahvala za to veliko delo gre zato naporočniku Bohu in Lenščaku, ki sta s svojo požrtvovalnostjo in delavnostjo vse pripravila, da se žrtve izkopajo. Nadporočnik Lenščak Dušan je prevzel organizatorično stran, nadporočnik Boh pa vojaško.

Še noč je bila v soboto dne 12. avgusta, ko je krenila četa ribniških domobrancev pod vodstvom nadporočnika Boha proti Grčaricam in peljala s seboj več voz krst, v katere bi dejali izkopana trupla.

Izkopavanje

V dveh grobovih so ležali junaški protikomunistični borci. Eden je bil prav v Grčaricah za pokopališčem, drugi pa približno pol ure oddaljen od Grčaric proti Glažuti. V prvem grobu so počivala trupla onih, ki so padli v strašni borbi pri Grčaricah, ko so komunisti s savojskimi izdajalci hoteli uničiti malo posadko v njih. Osem strašno razmesarjenih in izmalčanih trupel je bilo v tej jami za pokopališčem. Komunisti niso pustili, da bi ljudje pokopali te junake v blagoslovljeno zemljo.

Med izkopanimi je komisija, v kateri je bil domobranski zdravnik dr. Juvan in ribniški zdravnik dr. Oražem, dalje nadporočnik Lenščak Dušan, od civilne oblasti pa sodni predstojnik Arko, ugotovila po izjavi prisotnih priči, ki so umorjene osebe poznali, sledeča imena:

Kranjc Milan, kapetan.

Marin Edo, narednik.

Marjan Ferline dijak iz Ljubljane. (Na suknjiču je imel še skavtski znak.)

p. Placid Grebene, stiški ekonom.

Turk Viktor, župnik iz Begunj.

Sandi, Prešeren (pseudonim).

Jesenovec Danijel, zobotehnik iz Vrhnike.

Grajf, medicinec iz Maribora. (Starček, pseudonim).

Andolšek Janez iz Jurjevica pri Ribnici.

Dne 22. septembra 1943. je že bil izkopen v skupnem grobu v Grčaricah žnidarič Lado, akademik iz Celja. Ubit je bil v Grčaricah ob napadu 10. IX. 1943. Izkop je preskrbela dr. Bojčeva iz Nemške vasi. Pokopan je bil v Ribnici 22. IX. 1943. Prestreljeni je imel obe kolena in je potem izkrevavel.

V ribniški bolnišnici je umrl Koprivica Danilo, žandarmarijski kape-

tan. Pokopan je na pokopališču v Hrovači.

Ostali se niso mogli identificirati, ker ni bilo nobenega, ki bi jih prepoznal. Gotovo pa so med na drugem mestu imenovanimi inženir Saks Pertot in brata Grajffa.

Poročilo iz »Crnih bukev« se povsem ujema s številom izkopanih trupel.

Vsa trupla so ležala v jami brez vsakega reda, oropani so bili fantje vsega, samo nekaj obleke so temu in onemu pustili. Vse dokumente so jim pobrali, samo kakšno malenkost je bilo najti v žepu tega ali onega. Vsi so bili bosi, čevlji so jim pokradli komunistični roparji. Vsa trupla so domobranci zabili v krste in jih odpeljali sredi vasi.

Ko so domobranci zgodaj zjutraj blokirali Grčarice, so ujeli domačina komunista-terenca, ki je povedal, kje se nahaja grob trindvajsetih, ki so jih komunisti ustrelili dne 24. oktobra 1943. Domobranci so krenili v temni kočevski gozd, kjer so res v globoki kotanji, ki jo ljudje imenujejo Bavle, našli ogromen grob, kamor so komunisti zmetali 23 slovenskih sinov. Dne 24. oktobra 1943 so jih komunisti pripeljali na ta kraj z vrvo in jermeni zvezane in jih najprej vse slekli.

Prav blizu groba je bilo moči najti še nekaj kosov njihove slabe obleke; kar je bilo dobrega, so komunisti odnesli s seboj. Na tem kupu so našli tudi nekaj rožnih vencev, križev, del duhovniškega direktorija (koledarja) g. župni-

ka Turka, vozno karto, s katero se je peljal p. Placid Grebene v Milan, in še več drugih drobnarij. Grob sam pa so divje živali že precej razkopale in že odnašale iz njega kosti. Grob je bil pokrit z vejami, nato je bila nasuta prst, na truplih samih pa so bile ogromne skale, ki so jih komunisti navalili nanje z bregov kotanje.

Zastopstvo nemške vojske nosi venec za pogrebom

Poslednji objem mučenih žrtev

Strašen je bil pogled v ta ogromni skupni grob. Gola trupla so ležala drugo čez drugo brez reda, vsa zmešana med seboj. Iz lege trupel je bilo spoznati, da žrtve niso mrtve padale v jamo, pač pa še žive, saj so nesrečniki drug drugega objemali in se tesno oklepali svojih somučencev. Vse kaže tako, da so tega ali onega sicer res ustrelili, toda po znamenjih na truplih je bilo komisijsko ugotovljeno, da je bila večina zelo mučena.

Mnogo trupel, zlasti pa truplo g. župnika Turka Viktorja iz Begunj je bilo vse stepeno in polno krvavih podplutb po hrbtu. Mnogi so imeli glavo povsem razbito. Enemu je manjkala desna noga pod kolonom, nekateri so imeli strel v tilnik, drugi v glavo, tretji cel rafal v prsa, iz vseh znamenj pa je bilo spoznati, da je bilo trpljenje, ki so ga pred smrtjo morali ti mučenci pretrpeti, strašno. V grobu je bila tudi vrečica, dolga približno 30 cm in široka 15 cm, napolnjena s ostrim kamenjem. S tem kamenjem so jih bili po glavi in po telesu preden so jih pobili do smrti. Tudi ogromne skale so po vsej verjetnosti navalili zato nanje, ker je bil ta ali oni gotovo še živ, ko so ga vrgli v grob.

Obleko so vsem pokradli. Ta ali oni je imel spodnje hlače ali srajco. Samo medicinec Grajf iz Maribora je bil še oblečen v žametne hlače-pumparice. Pater Placid je imel na vratu še kolar in

okrog vratu obešen rožni venec. Drugili stvari v grobu ni bilo najti.

Nekaj groznega je bilo to izkopavanje. Človek se čudi, kje so dobili domobranci toliko moči, da so vse to strašno delo opravili s tako veliko požrtvovalnostjo. Kaj drugega jih je gnalo k temu, kot velika ljubezen do svojih soborcev, do svojih vzornikov?

Izkop žrtev je potekal v popolnem redu. Samo majhna tolpa komunistov je hotela zmotiti človečansko delo domobrancev. Med temi je bil tudi komunist Kaplan Anton iz Rakitnice, ki je po neprevidezni zašel v obroč domobrantskih zased in se na večkratne klice stražarjev ni hotel ustaviti, ampak begal sem in tja, dokler ga ni zadela krogla komaj 20 m od groba žrtev. Pri sebi je imel komunistično izkaznico, v kateri je pisalo, da je padli komunist gospodarski referent terenskega odbora Ribnice. Poleg tega je imel pri sebi potrdilo o rekviziciji nekega kmeta v Grčaricah. Domobranci pa niso ravnali tako ko komunisti, da bi ga golega vrgli v jamo in navalili nanj kamenja, ampak prav tako ko svoje žrtve so ga dali v krsto, pripeljali v Grčarice na pokopališče in obvestili njegove domače o smrti.

Junaki na zadnji poti

Ko so bile vse žrtve pokopane, so prenesli domobranci iz te temne kotline, ki bo slovenskemu narodu za vse veke ostala kot strašen pečat komunističnega zverinstva pri nas, preko skal in prepadov na cesto, kjer so čakali pripravljeni vozovi. Šele na cesti, ko so grčarske žrtve stopile na zadnjo pot, je prodrl sonce divji kočevski pragoz in vrglo svoje žarke na krste mučencev. Dolg pogrebni sprevod je krenil po cesti proti Dolenji vasi in Ribnici.

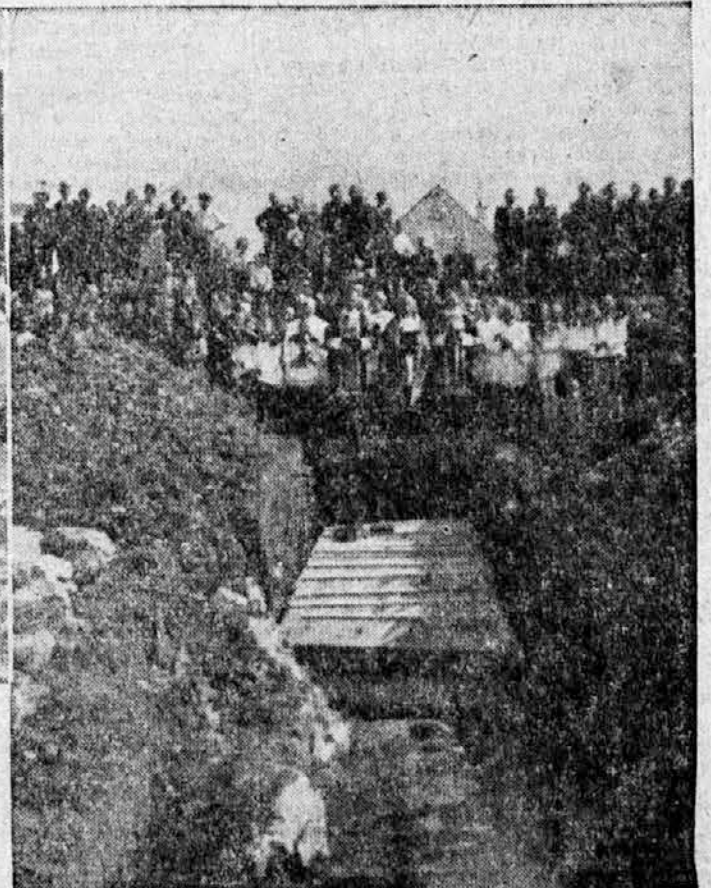
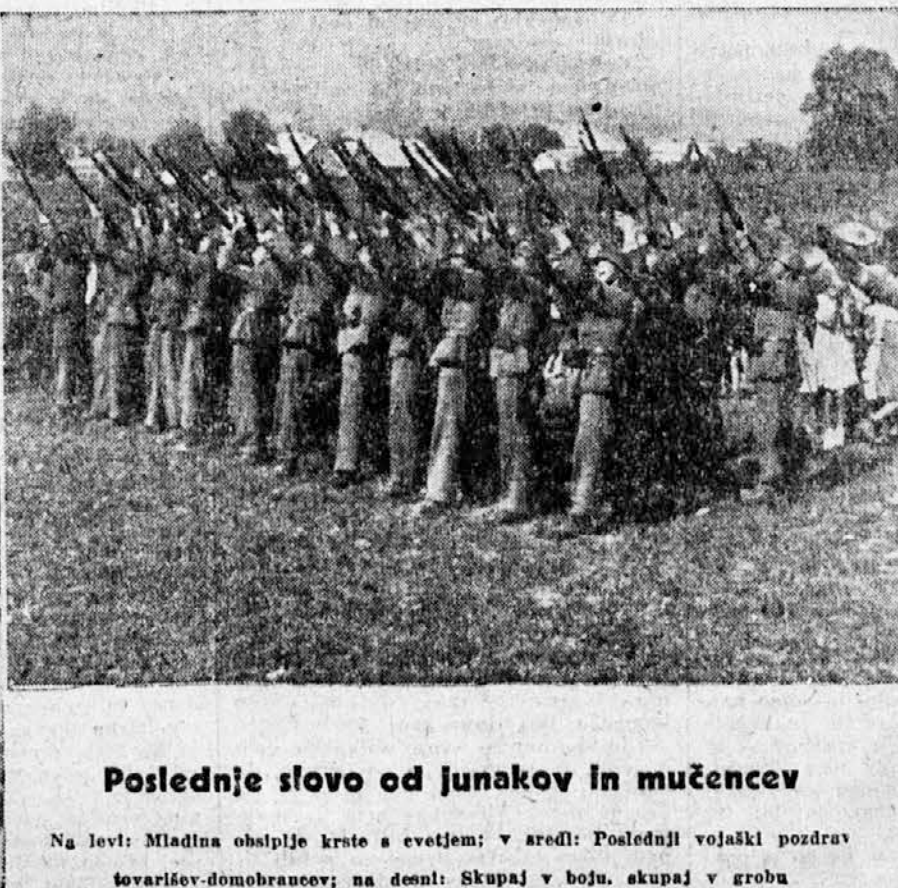
Ljudstvo sprejema svoje mučence

Vsako, ki se je udeležil tega zadnjega pohoda kočevskih žrtev v Ribnico, bo priznal, da tako lepega, tako ganljivega in tako veličastnega dne v svojem življenju še ni dočakal. Kmečko ljudstvo, ki je okusilo vse strahote rdečega nasilja, je v sprejemih grčarskih žrtev pokazalo največjo ljubezen do padlih borcev, tako da ta pot ni bil pogrebni sprevod, pač pa veličastna manifestacija in kričeta obsodba komunističnega zločina v ribniški zemlji. Za vse vasi od Grčaric pa do Goriče vasi je bil ta dan praznik.

Samo to so vedeli ljudje, da so bili domobranci izkopavati žrtve, drugega pa nič, in kljub temu se je zbrala povsod vsa vas od najmanjših otrok pa do starčkov, ki so s palico v roki prišli pozdravljati žrtve na zadnji poti. Komaj se je sprevod približal Rakitnici, že so se po dolgem času spet oglasili zvonovi mrtvim v pozdrav, dekleta, žene in možje pa so se s cvetjem v rokah zbrali ob cesti in zasuli med jokom krste z domačim cvetjem. (Dalje na 4. strani.)

Poslednje slovo od junakov in mučencev

Na levi: Mladina obhaja krste s cvetjem; v sredi: Poslednji vojaški pozdrav tovarišev-domobrancev; na desni: Skupaj v boju, skupaj v grobu

Naš odgovor

Vodstvo rdečih tolp pri nas, vodstvo OF in vodstvo Komunistične partije je zadnje čase začutilo v sebi nerazumljivo ljubezen do »zapeljanih« domobrancev, glede katerih si je začelo na vse višje prizadevati, da bi jih spravilo »domov«, to je, v svojo vrsto, češ da jim bije dvajseta ura; češ da je zdaj prav poslednji trenutek, da se še rešijo. Vpreglo je Kidriča, Fajfarja, Breclja, Mikuža in še vrsto takih zgub, da pišejo ganljiva vabila, naj domobranci vendar spregledajo in najdejo pravo pot, ki jim jo tolovajji tako naklonjeno kažejo. Tisti ljudje, ki so morili ranjence na Turjak; ki so zaklali dozdaj slehernega domobranca, če so ga živga tako ali tako dobili v roke; ki izganjajo domobranske družine z »osvojenega« ozemlja; tisti, ki so nas s svojo »bratovsko« vabo zmotili 8. septembra in potem poklali na tisoče lahkovernih, ki so mislili, da imajo opravka z ljudmi in s Slovenci — tisti bi se zdaj na lepem radi šli spet rešnike domobrancev!

Ob istem času, ko domobranci po-šiljajo ganljiva pisma raznih rdečih »ma-ter« iz »štaba«, dajejo svojim terenskim polipom v zaledju navodila, da je treba domobranstvo za vsako ceno razkrojiti — tisto domobranstvo, ki ga po njihovih lastnih trditvah vendar ni, razen ne-kega zapeljanev; tisto domobranstvo, ki so ga po poročilih londonskega radia že na sto tisoče pobili! Čemu se torej za-tekati k tako tveganemu orožju, kakor je danes poskus za razkroj, če do-romobranstva sploh ni in če je ves sloven-ški narod za njimi in v njihovi »vojski«? Čemu ta sumljiva skrb za rešitev domo-branchev, o katerih so še včeraj trdili, da jih je treba do zadnjega pobiti, poklati, podaviti za družinami in otroki vred?

Odgovor je kaj preprost: Osvobodilni fronti in njenim tolpam baje zaradi ne-izprosnega in organiziranega boja, ki ga slovenski domobranci vodijo noč in dan proti njim, dvajseta ura. Dvajseta ura prav tedaj, ko so rdeči bili prepričani, da se jim bliža rešitev od zunaj in s tem končna zmaga. Zdej pa spoznavajo, da bi jih zaradi teh preklethih domobranchev, ki jih do zdaj ni po njihovih trditvah nikjer bilo, utegnil vrag vzeti morda ko-maj pet minut pred zmago, da se pravi, še vedno dosti zgodaj, da je bilo vse njihovo delo zastopano.

Zaradi tega so grčarski in kočerski in mozelski rablji, požigalci domovine ter največji sleparji v naši zgodovini pri-veleli na dan ljubezen, da bi kdo morda še enkrat nasedel, pa jih s svojo neum-nostjo in lahkovernostjo pomagal reše-vati zdej, ko dežuje na rdeči tempelj tako, kakor ni še nikoli; ko se zajeda razkroj ne le v oborožene zbegane tolpe OF, temveč tudi v njeno vodstvo — o čemer bomo kmalu imeli priliko priob-čiti porazna dokazila, poleg tistih, ki jih vsebuje danes objavljeni dnevnik enega vodilnih funkcionarjev pri izvršnem od-boru OF.

O tem, da bje dvajseta ura danes Osvobodilni fronti in njenim tolpam, ne govori nič razločneje kakor številke o izgubah rdečih pri zadnjih bojih, ki so jih domobranci imeli z »narodno osvob-odilno« vojsko zadnje dni. Uradna po-ročila o teh izgubah v dobrem tednu dni pravijo:

4. VIII. 3. VIII. je skupina stotnika Meničanina napadla pri Žužemberku VIII. IX. in XV. »brigade«, štab »XVIII. divizije« in štab »VII. korpusa«. Na kra-ju je ostalo 75 mrtvih tolovajev. Zapele- njeno je bilo veliko orožja, 16 konj in 4 mule.

4. VIII. je odšla skupina Sentjerne-jčanov proti Zajčjemu vrhu in Dolžu. Pot jim je hotel preprečiti 3. bataljon »Can-kerjeve brigade«. Po kratki, ostri borbi so fantje komuniste temeljito naklestili. Pobili so 18 komunistov, katerih trupla so obležala na bojišču, zaplenili več orožja in opreme, potem pa iz Dolža po-gnali ves preostali bataljon »Cankarjeve brigade«. Boj je bil trd, ker so imeli opravka s starimi tolovaji. Lotili so se komunistov z noži, naskakovali pa so tudi posamezne bunkerje. Vzile temu ni bil noben domobranec niti ranjen.

4. VIII. je druga skupina domobran-cev udarila proti Debencu v Mirenski dolini. Naleteli so na večjo komunistično drhal, ki pa je po prvih streljih pobe-gnila. Mrtva sta bila 2 komunisti in 1 »stovarišica«. Zaplenjene je bilo veliko opreme in propagandnega blaga.

5. VIII. Končni uspeh Meničaninove skupine je naslednji: 107 tolovajev mrt- vih, od teh 2 ženski, 11 ujetih, 15 naših rešenih iz ječe v Žužemberku. Zaplenje- no 5 strojnica in 1 minomet.

5. VIII. je skupina Meničanina napa- dila planje tolovaje pri Klanec. Obležalo je 54 tolovajev XII. brigade. Od lastne mine sta umrli 2 tolovaja, a več jih je bilo ranjenih. Drugod patrolno delovanje.

6. avgusta je močnejši oddelek sent- jernejskih domobranchev krenil sredi no- či čez Gorjance proti Sošicam. Boj je bil srdit. Nepritrgetoma so pele strojnice, padale bombe in mine. Fantje so napad osredotočili na hišo, kjer je bilo nastan- jeno tolovajsko poveljstvo. Ko so dobro namerjene mine večkrat zadele hišo, so tolovaji morali poskusiti z izpadom. To- da beg jim je bil onemogočen. Vsi do zadnjega so padli. Domobranci so našli 54 mrtvih tolovajev in 4 tolovajke. Med padlimi je tudi znana zločinska zver Be- lokrajinski krvnik Ilija Badovinac. Za- pelenjene so bile tri brzostrelke, ena pa uničena. Zaplenjen je bil tudi ves arhiv, uničenih 6 motorjev in 1 avtomobil in več drugega blaga.

6. VIII. pri Jančah je padlo 120 to- lovajev.

6. VIII. Skupina Rupnik je imela hu- de borbe s tolovaji na Slivnici, pri Mar- tinjaku in nad Grahovim. Našlih je bilo 8 mrtvih tolovajev.

6. VIII. so bile razbite tolovajske sku- pine, ki so se zbirale v Jančah, Prežoa- nju in Volovljah.

7. VIII. Čete skupine Rupnika so na- padle tolovaje pri Martinjaku in jih po kratkem puškarjenju napadle z bajoneti ter pogale v heg 2 tolovaja ubita, med njima poveljnik čete, 2 ujeta.

Žrtve z Grčaric na poslednji poti

(Nadaljevanje s 3. strani.)

Sprevod se je blizal Dolenji vasi. Ob- čudovati mora človek to ljudstvo, ki je vse prihitele s polja in od dela, da izka- žejo slovenskim žrtvam poslednjo čast. Vso cesto skozi Dolenjo vas so vaščani pomeli in posuli s cvetjem. Dolenja- ška dekleta so hitro spleta šopke, otroci so prihileli z rožami v rokah, matere in očete pa z blagoslovljeno vodo, da zadnjikrat po lepi navadi poškrope mrtve junake. Ko se je sprevod v sredi vasi ustavil, se je po vsej vasi razlegel jok. Dekleta so ovila krste s cvetjem in po enodušnem trikratnem klicu slava padlim žrtvam je sprevod krenil naprej dalje proti Prigorici.

Tu se je spet ponovil isti prizor. Vsa množica je prihitele na vas in prinesla žrtvam velik trnjev venec, ovit v sloven- sko zastavo. Matere so zajokale, saj so se morda ob pogledu na te žrtve spom- nile na svoje sinove, ki Bog ve kje na naši zemlji kot žrtve komunističnega na- silja prav tako čakajo na zadnjo pot v domačo grudo.

Nemška vas prav tako ni hotela za- ostati za drugimi vasi, zato je prav ta- ko vse prihitele na cesto in matere so vsako krsto posebej krpile in v vroči molitvi prosile Boga za pokoj njihovih duš.

Sprevod je krenil dalje proti Gorici vasi. Resen in svečan je bil domobranci korak, v strumni vrsti pred in za krsta- mi so korakali domobranci, vsi izmuče- ni od hudih naporov dneva in velike vročine, toda vztrajali so, saj so spre- mljali najboljše sinove naroda na zadnji poti. V Gorici vasi je bil spet tako kras- en prizor, da nobeno oko ne vojakov ne poveljnikov ne ljudstva ni ostalo suho. Gospodična Mate Vida je v krasnem go- voru pozdravila žrtve in jim izročila lep trnjev venec v zadnji pozdrav.

Mučenci na mrtvaškem odru

Ves dan so roke pridnih domobran- cev delale, da so med cerkvijo in šolo v senci lepih javorov naredile za padle mučence krasen mrtvaški oder. V ozadju sta bili dve slovenski zastavi, ki jih je v sredini družil močeni orel, znamenje slovenskega domobranstva. Sredi odra je stal velik križ, ovit s trnjevim ven- cem. V ospredju v sredini sta bili polo- ženi krsti obeh duhovnikov, p. Placida in župnika Turka, okrog njih pa ostale krste.

Ze se je dan nagibal v noč, ko je Ri- bnica praznično zaživela. Vse hiše so se zavile v zastave z žalnim trakom, dekla- ta so v trumah prihajale iz vasi in pri- našale venec in rože in z njimi zasle mrtvaški oder in krste. Častna straža ribniških domobranchev je stala ob mrtva- škem odru. Ljudstvo je v trumah prihaj- alo še pozno v noč kropit mrtve junake.

Pogreb

Nedelja 18. avgusta je bila za vso ribniško dolino eden največjih praznikov. Ta dan je privlelo ljudstvo iz vseh strani obširne ribniške doline, da s svojo navzočnostjo pri pogrebnih svečanostih in pogrebnem sprevodu obsodi na ves glas zločinski komunistizem in divjanje komu- nistov v Ribnici in okolici po 8. septem- bru. Toliko ljudstva še ni bilo nikdar zbrano na ribniškem trgu kot ta dan.

7. VIII. Posadka Ig je napadla tolo- vaje v vasi Kot, ki so imeli 2 mrtva in 5 ranjenih. Pri napadu na Preerje 4. VIII. je bilo 7 tolovajev mrtvih, 2 pa ranjena.

7. VIII. je skupina Meničanina ubila 5 tolovajev.

7. VIII. Pri napadu na Ig od 3.—4. VIII. je »Levstikova brigada« imela precej ranjenec.

10. VIII. je skupina Rupnika napadla tolovaje in jih 13 pobil, 7 pa ujel. Plen 3 strojnice. Število mrtvih tolovajev je okrog 20.

13. VIII. Skupina Rupnika je 10. VIII. v hudi, četrt ure trajajoči borbi zasedel z naskokom Radlejk in Lisee. Pri tem je bilo ubitih 18 tolovajev, med njimi komandir čete, politkomisar, vodnik in 2 desetarja. Po oceni nad 40 mrtvih in zelo veliko ranjenih. Ujetih je bilo 7 tolovajev, zaplenjene 3 strojnice, nekaj pušk in ostalega materiala.

14. VIII. Končni uspeh zadnjih bojev skupine Rupnika je: naštetih mrtvih 36 tolovajev, naštetih ranjenih 36, dejansko mnogo več, ujetih 25 tolovajev; zaplenjen 1 metalec, 8 strojnica, 1 brzostrelka, več pušk in drugo.

14. VIII. Skupina Stamenkoviča je na- padla XVIII. divizijo pri umiku na jug. Zaplenil 2 havbici, 1 protitankovski top, 5 težkih minometov in zaje 56 tolovajev. Tolovaji so razrušili pri školjci progo v dolžini — 30 cm. To bo kost za londonski radio!

15. VIII. V preganjanju Dakijevih sil je sodelovala tudi skupina Meničanina. Pobila je 111 tolovajev in 42 ujela, za- plenila 4 lahke metalece in nekaj strojnica.

Končni uspeh skupine Stamenkoviča in šmarske posadke: preko 50 ubitih tolovajev, zaplenjena 2 protitankovska to- pa (edina, ki jih je imela VIII. briga- da), 1 kareta, 3 konji (tudi novi Daki- jevi), 2 mule, veliko razstreliva, 1 lahki metalec, nekaj strojnica. Baje je Daki za kazen postrelil eno celo četo.

Skupno v 11 dneh: pobitih 747 tolo- vajev, ujetih 150 tolovajev.

Naše izgube: 3 mrtvi, 18 lažje ra- njenih!

Te številke so naš edini in edino pra- vilni odgovor na vse rdeče snubljenje ter bratovstvo. Dvajseta ura bje — za Osvobodilno fronto in na njen tempelj dežuje in bo deževalo vedno huje, kaj- kaj naše geslo danes je samo eno: bil, bij rdečega vraga do konca!

In od tega sklepa nas ne bo pripra- vilno nič in nihče pod soncem!

Komaj se je zdanilo, že so prihitele ribniška dekleta in na glas molile ob krstah rožni venec. Vsa pobožna množ- ca, ki je v trumah prihajala kropit mrtve junake in se od njih poslavljat, se je v pobožnem sprevodu in v molitvah za- topljena pomikala mimo krst. Dekleta so v celih vrstah prihajala z novimi venci in cvetjem in z njim krste dobesedno pokrile.

Točno ob 9 so se postavile pred do- mobransko vojašnico čete ribniških do- mobrancev in odkorakale z zastavo na čelu h katedrali. Tudi nemška posadka je dala častni vod, ki je prikoral iz nemške vojašnice, iz katere je visela nemška državna zastava. Dva vojaka sta prinesla slovenskim borcem krasni ve- nec nemških vojakov v Ribnici. Prišla so zastopstva občine Ribnice z županom g. Škrbecem Stankom na čelu, zastopstvo nemške vojske v Ribnici s stotnikom Veišom in zastopstvo sodrške občine.

Ogromne množice ljudstva so napol- nile trg okoli cerkve. Takoj po deveti uri je prišla vsa ribniška duhovščina z g. dekanom Viktorjem Demšarjem ob asistenci gg. Šulinca in Mateta, da opr- vi pogrebne slovesnosti. Po končanih molitvah je stopil na govorniški oder nadporočnik Lemšček Dušan, ki se je v krasnih besedah poslovlil od mrtvih so- borecev, rekoč:

Sladko in častno je za domovino umreti! To je vedel stari Rimljan, ki je v nešteti bojih zapisal to resnico s krvjo v svojo zgodovino. To ve dan- es v Evropi vsak vojak, ki se bori.

Ti, ki leže tu pred nami, so neme priče te zavesti. Ti so s svojo strašno smrtjo, z nečloveškim pokopom, zapi- sali z lastno krvjo v slovensko zgo- dovino to resnico. Te neme priče, in mnoge, premogne, ki leže širom naše domovine, te priče nas uče in bodo učile in klicale in ponavljale vsem po- znim rodovom na naši zemlji, da je sladko in častno za domovino umreti.

Te priče kličejo in bodo klicale pravično kazen nad vse one pokvar- jence, ki izrabljajo stisko nedolžnih in nevednih, da jih zapeljujejo, da se bore zato, da bi oni uživali.

Mrtvi junaki!

Tukaj sedaj mrtvi ležite, ker tako je veleval domovine ukaz! Tako so veleli naši vzori: domovi- na, narod, Bog!

Tako je zahtevala čista, neoskru- njena naša zastava, za katere vsta- nje ste se borili.

Tako je zahtevala vojaška discipli- na, da vržete iz zastave znamenja, ki še malo niso slovenska.

Tako je zahtevala domovina, da ji vrnete zastavo tako, kakor si jo je na- rod priboril v dolgih stoletjih svojega življenja.

Ovenčani s čisto trbarvnicno, pre- svetlim simbolom domovine, odhajate kot zmagovalci.

Kot zmagovalci, ker ste s svojo smrtjo dosegli to, da so vrste, ki so vstale ob vaši smrti, dobile zastavo.

Kot zmagovalci nad življenjem, kot zmagovalci nad polovičarstvom in grdo sebičnostjo. Zato pa sedaj tu- kaj mrtvi ležite, ker tako je veleval domovine ukaz.

Domobranci, somišljeniki!

Ti mrtvi so nam vzor, so pot naše- mu delu. Za njimi korakamo mi v po- večanih strunjenih vrstah in bomo ko- rakali tako dolgo, »da rojak, prost bo vsake«.

Ob klenih besedah, ki jih je nadpo- ročnik spregovoril, ni ostalo nobeno oko suho. Vsa množica je zahtela in zatre- petala ob pogledu na mrtve junake, ki so s ponosom dali svoje življenje zato, da bi naš narod živel.

Za njim je stopil na oder drugi go- vornik g. Lavrih Ivan, ki je skupaj z mrtvimi junaki preživljal kočevske in grčarske zapore in se zadnji hip rešil iz objema rdečih krvolokov. Čeprav ga je dolžnost klicala drugam, je z veseljem ostal v Ribnici, da se zadnji poslovi od tistih junakov, s katerimi je preživljal do zadnje ure najstrašnejše dni svojega življenja. Dejal je:

»Slovenskim mučencem čast in po- zdravi!

Čudna so božja pota, da so me ra- vno v tem slovesnem in veličastnem trenutku privedla v Ribnico, da se še enkrat snidem s svojimi najljubšimi prijatelji, ki so mi bili v življenju, v boju in smrti tako blizu. — Skupaj smo trpeli in tako rekoč umirali od gorja v strašnih kočevskih zaporih, skupaj smo se poslavljali od tovarišev, ki so nam jih rdeči zločinci streljali vsako noč. Skupaj so nas zvezane z vrvi in žico odvedli v Grčarice, kjer ste vi, mučenci slovenski, prišli do zad- nje postaje v svojem življenju. V zgodnjem jesenskem jutru so vas na- vezali kot živino na vrvi in vas od- vedli v gozd, kjer so vas sredi divjih kočevskih gozdov po strašnem muče- nju in pretepanju s kamenjem pobili — kakor ubijemo škodljivca črva —! Dovolj nas je očividcev, ki smo vas včeraj izkopavali, ki smo videli vašo izmaličena telesa, videli kravate pod- plute, rane in razbite glave, našli v grobu celo vrečo z ostrim kamenjem, s katerim so vas bili. —

V mračnem jesenskem jutru so vas komunisti pobili. Na vas so še žive navali ogromne skale, da tako s te- zo kamenja pokrijejo svoj vnebovpijoč zločin. Komaj so svoje satansko delo končali, že so prišli po nas druge, da pobijejo še nas. Toda Bog je hotel, da nas je ostalo še nekaj prič — malo sicer, od 250, ki smo bili skupaj za- prti, samo 11. Vse druge so pobili — toda mi bomo lahko pred svetom pri-

čali o satanskem zločinu rdečih raz- bojnikov.

Zakaj so vas ubili? — »Ker ste na- rodni izdajalci!« so dejali?

Torej Ti, p. Placid, si bil narodni izdajalec, ki si v strogem samostan- skem življenju vse svoje dni posvetil Bogu in neumrjočim dušam — Ti, ki si se odtegnil svetu, da si se lahko kot beli menih ves samo dušam posvetil — Ti, ki so te bile polne roke same dobrote in ljubezni, ki si stotinam kot samostanski ekonom dajal kruha in zasluzka; Ti, ki si se ves za trpeče in ubogo ljudstvo žrtvoval — Ti bi naj bil narodni izdajalec. — Vemo, kdo je zahteval tvojo smrt — tisti, ki je naj- večji doberot iz tvoje roke prejel. — Da, tako plačujejo rdeči krvoloki!

In ti, gospod župnik Turka, da bi narod izdajal — dobro poznamo Tvo- je dolgoletno duhovniško delo; dobro vemo, kako si tisočere dvignil in jih spet vrnil Bogu; dobro vemo, da je bi- la tvoja fara v Begunjah najgorečnej- ša v vsej škofiji. Ti, ki si tako ljubil svoj narod, da si za njega umrl mu- čeniške smrti, da bi ti narod izdajal? Dobro se spominjam zadnje noči, ki sva jo preživela skupaj — vso noč si klečal in molil in nas še druge k mo- litvi opominjal — 15 rožnih venecov si zmoli poslednjo svojo noč in zmoliš si jih — za svoje morilce. Nič se ti ne čudim, da si se mi tako iz srca nasme- jal ob slovu — saj si vedel, da boš čez hip že v božjem naročju. — In ta- ki ljudje naj bodo narodni izdajal- ci? —

In Ti, Milan Kranjc! Komaj so pr- ve krvave komunistične zarje obje- le našo zemljo, že si videl vso strahotno morijo, videl v duhu požgane sloven- ske domačije, videl slovenski narod, kako se bo kot mrlič pod komunistič- no knuto zrušil v grob. Hotel si, da slovenski narod živi, da je na svoji zemlji svoj gospod, ne pa suženj pla- čanih zločincev — zato si zbral za- vedne fante in si se prvi z drobnjo četico 18 ljudi postavil po robu komu- nistični povodnji. Vse si zapustil: dom in družino in dekle in si se šel za živ- ljenje naroda boriti. Da, zato ker si svoj narod ljubil in se za njega boril, zato si moral umreti.

Ne izdajalce — največje Slovence, najboljše sinove našega naroda spre- mljamo danes na zadnjo pot in se po- slavljamo od njih. Velik in strašen grob se je danes usekal v našo zemljo, da sprejme vase svoje zveste sinove. Daleč nekje trepeti danes materino srce, ko ji bomo zakopali sina — naj- večji zaklad —; v pobožni molitvi sklepa danes roke begunske in stiška fara in prosí za pokoj duš svojih pa- stirjev — mučencev — 31 slovenskih domov danes joka za svojimi sinovi.

Toda nič joka, nič obupa, nič tre- peti, kri teh in takih mučencev nam je porok, da narod, ki ima take sinove ne bo umrl.

Nemi ležite, mučenci slovenski, da- nes pred nami. — Toda kot vojake in voditelje naroda vas danes spet kli- čemo v »zbore«. — Vem, mrtva so vaša telesa, toda vaš duh ni umrl in ne sme umreti, ampak mora iti pred nami kot kažipot, kot udarna četa — ki nam bo pokazala, kod držati pot v pravo svobodo. Zato mrtvi junaki, v zbor! Naše delo še ni končano, vodite nas v svoji veliki ljubezni do naroda in do sloven- ske grude.

Mnogo nas je danes prišlo, da spre- mimo mučence v zadnji dom. Mnogi so prišli iz ljubezni, iz spoštovanja do njih. — Premogni pa, zlasti tržani, iz same binavščine in so še danes pri- pravljani ubijati zavedne slovenske sinove, požigati cerkve in domačije. — Poznamo vas! Toda niste vredni, da o vas govorimo. Mučenci, ki leže pred vami, kričijo obsojajo vaše delo. Zato je narod nad vami že sodbo izrekel. Naša pot je jasna, dovolj močne sve- tilnike imamo sredi razburkanega mor- ja in ti svetilniki ste vi, mučenci slo- venski. Zato gremo za vami — polni moči in zanosu — polni volje, da oči- stimo svoj dom rdečega nasilja in si postavimo nov dom, dom svobode.

Vam pa, junaki in mučenci, tisočera hvala za vaš zled in vašo žrtvo.

Padlim junakom večna slava! Ko je ljudstvo zaslišalo, da je govor- nik eden izmed maloštevilnih, ki so jim je posrečilo rešiti gotove smrti, in ko je slišalo, da je prav s temi žrtvami živel do zadnje ure skupaj, je izbruhnilo v jok. Jok in ihtenje je spremljal govor- nika prav do konca, saj je ljudstvo vi- delo, da njegove besede niso laž, ampak samo droben odsek tistega trpljenja, ki so ga morali prenašati pod komunistič- nimi krvoloki. Vse vojaštvo in množica je ob koncu njegovega govora kot en mož zaklinala padlim domobranci-junakom trikratni »Slava«.

Domobranci pevski zbor je nato za- pel »Vigred se povrne«.

Pot v zadnji dom

Takoj nato so domobranci naložili krste na vozove in iz Ribnice se je za- čel pomikati proti vojaškemu pokopali- šču v Hrovačo pogrebni sprevod, kakr- nega Ribnica v vsem svojem obstoju še ni doživela. Novo vojaško pokopališče v Ribnici je oskrbelo domobransko povelj- stvo sporazumno z g. županom in cer- kvenimi predstojniki. Dovolj veliko bo to pokopališče, da bo sprejelo vase tudi one žrtve komunističnega zverinstva, ki danes še trohne v Jelendolu in Jeleno- vem Žlebu ter na Travnji gori.

Na čelu spreveda je domobranec ne- sel velik lesen križ s trnovim vencom, spremljala sta ga dva domobranci s kras- nimi venci v slovenskih barvah. Za kri- žem so nesli domobranci 48 velikih ven- cev, ki so jih dekleta naredila mrtvim junakom. Nato je poročnik Pajnič Jože

nesel v spremstvu dveh podoficerjev za- stavo, za njim pa je v slovesnem koraku peljal nadporočnik Boh častni vod do- mobrancev. Za njimi je korakal častni vod nemških vojakov z vencem pod poveljstvom nemškega častnika. Tik pred krami je šla duhovščina in vsa asis- tenca.

Na prvem vozu so črni konji peljali trupli gospodov p. Placida in Turka, na ostalih vozovih pa so bile krste še dru- gih žrtve, vse posute z rožami in venci. V globoki žalosti, a vendar veseli, da morejo v domačo zemljo položiti ostanke svojih dragih, so v pobožni molitvi spremljali krste sorodniki in ožji prija- telji umorjenih. Kako se je trgalo srce očetu, materi, sestram in bratu p. Mavru, ko so spremljali v zadnji dom svojega dragega sina in brata p. Placida Gre- benca iz Dol. Lazevi Bogu so ga posve- til, Bogu so ga dali, Bog ga je kot mu- čenca hotel imeti! Tudi sestra g. župnika Turka je prihitele iz Ljubljane, da od blizu vidi, kaj so naredili komunisti z njenim bratom duhovnikom, ki se je ves za narod in dušo žrtvoval.

Za sorodniki so šli zastopniki civilni- h in vojaških oblasti, med njimi nemški vojaški poveljnik stotnik Weiss in ribni- škí župan Škrabec Stanko. Za njimi je korakal še domobranci častni vod, nato pa šolski otroci z učiteljicami, s polnimi naročji cvetja. Za njimi je šla dekliška Marijina družba z zastavo ter nepregled- na vrsta mož in žena.

Na božji njeni

Dolga in globoka jama je pričakovala mrtve junake, da jih sprejme za vedno vase. Vsa je bila posejana z rožami. Eno za drugo so znosili domobranci krste v jamo k poslednjemu počitku. Duhovščina je opravila še zadnjo molitev, nakar je vojaštvo izvršilo s trikratno salvo zad- nji vojaški pozdrav vojakom-mučencem. Nato je položil nemški krajevni koman- dant stotnik Weiss krasen venec rdečih rož na grob s temi besedami: Junaki, zato ste umrli, da bi Vaš narod živel! Naš korak pa gre naprej preko Vaših grobov do končne zmagae! — Prav tako je položil venec na grob padlih ribniških junakov župan v imenu: ribniške občine. Zastopstvo občine Sodrčica je tudi po- ložilo lep venec mučencem na grob. Po- grebne svečanosti na vojaškem pokopa- lišču so bile s tem končane.

Častni domobranci vod je nato od- šel k cerkvi na pokopališču, da je po- spremlil k večnemu počitku še p. Placida, ki so ga položili med njegove duhovne sobrate.

Globoko presunjeno je odhajalo ljud- stvo s pokopališča, saj je danes prvič tako od blizu gledalo toliko trupel slo- venskih mučencev in od blizu spoznalo, da je komunistična krutost in zverinstvo še stokrat hujša, kakor se piše in govori. Moreča tihola je padla ta dan na vso Ribniško dolino, toda srca zavednega kmečkega ribniškega ljudstva so naredila nov sklep, trden in močan, da ne neha- jo boja s komunisti prej, dokler ne bo iz- trebljen slednji zločinec in komunistični simpatizer z ribniške zemlje. Globoko v dušah ljudstva bo ostal zapisan ta dan. Ta dan je bil jasen dokaz, da ribniško ljudstvo ni bilo in tudi nikdar ne bo komunistično!

Onim pa, ki morda še danes priča- kujejo svobode od rdečih morilcev, pa je bil ta dan strašno izpraševanje vesti, ko so gledali pred seboj žrtve svojega dela. Ribniško ljudstvo in domobranstvo pa je v navzočnosti žrtve padlih junakov priseglo: »Naprej, do končne zmagae, da si postavimo nov dom, ne dom krvi in nasilja, ampak dom miru in svobode!«

Sprejemanje poškodovanih novčanic

Šel pokrajinske uprave je z odločbo s dne 11. avgusta 1944, VIII. št. 2716-10, odredil, da morajo oblasti in ura- di brezpogojno sprejemati v pla- čilo tudi poškodovane bankovce in novčance, ako so na njih številke šečitljive in so te na obeh straneh iste.

Razglas

Pri Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upo- rnikom v Ljubljanski pokrajini, se bo pro- dala na javni dražbi zaplenjena drogerija Jančigaj Mirka, Ljubljana, Krekov trg.

Dražba se bo vršila dne 7. septembra t. l. ob 9 v uradu, Puccinjeva ul. 9, pri- desno.

Cenilna vrednost 128.189 lir. Izključna cena znaša 85.400 lir. Varsčina znaša 12.900 lir.

Ponudbe pod izključno ceno se ne bo- do sprejemale.

Dražbeni pogoji in seznam predmetov v drogeriji so interesentom na vpogled v uradnih prostorih Zavoda.

Dragocena priznanja člana »osrednje gospodarske komisije pri izvršnem odboru OF« Jožeta Udovča o pravem značaju, delu in propadanju Osvob. fronte

(Dalej na 6. strani)

M M A F F I

Sijaj in zaton

KLEOPATRE

21

DOSEDANJA VSEBINA:

Politika egiptovske kraljice Kleopatre je stremela za tem, da bi z dobrimi zvezami z rimskimi vodilnimi možmi izkoreninila za svojo državo posebno prednost in ugled. Začela je pri Cezarju, se uspešno je nadaljevala pri Marku Antoniju. Bila je pretkana in spretna ženska, ki je moške pridobivala z ostrijo svojega uma in čar, s katerimi jo je narava obilo obdarila.

Antonius je šel v svoji naklonjenosti do nje predaleč in se je s tem nakopal sovraštvo Rima in svojega svaka Oktaviana. Nazadnje je prišlo do vojne spopada, ki se je odigral v Grčiji. Vleče temu da je Antonius zbral veliko vojsko in ogromno mornarico, je zmagal nasprotnik. Antonius je zbežal v Egipt za Kleopatro, ki se je bila umaknila z vso svojo mornarico iz boja.

Antonius je bil potrjen in brez volje. Zaprli so se v svoj dom, dokler ga ni Kleopatra s svojimi mamili zopet pripravila do dobre volje in do volje za borbo. Poslala sta k Oktavianu odposlanca s sporočilom, da se bo Antonius odrekal vsakega maskevanja in odpora.

Kleopatra pa je Oktavianu skrivaj ponudila priznanje rimske nadoblasti. Oktavian ni dal nobenega točnega odgovora, pač pa je pozneje poslal svojega posebnega odposlanca, ki je predlagal trde pogoje.

Ker se je Kleopatra z njim preveč zaupno pogajala, je Antonius napadla jezila in je odposlanca z bičem pogazal iz Aleksandrije.

Pogajanja so torej propadla in Kleopatra se je morala zažeti resno pripravljati na oborožen odpor. Antonius je ponovno poskušal pridobiti nazaj štiri li-bijske legije. Poskus na mu je bil uspešen. Medtem je Oktavian z vojsko začel prodirati iz Sirije proti Egiptu in skoraj brez borbe zavzel območje trdnjave Pelusium. Od tam je udaril naprej proti prestolnici Egipta.

Antonijeva smrt.

Cezar Oktavian je na čelu hitro predhodnice v spremstvu precejšnje sile korakal proti prestolnici. Antonius je imel po ponesrečenem poskusu, da bi si pridobil štiri li-bijske legije, le nekaj konjeniških oddelkov, pehota glavne posadke in novo mobilizirane, ki jih je mogel poslati v boj. Kako bi amel le upati, da se bo mogel s tako šibkimi sredstvi postaviti v bran napadu?

Ko se je zamljela v to kričevo nesozmerje sil, je Kleopatra sklenila, da bo za vsak slučaj ukrenila svojo. Ni branila prijatelja, da izgraja poslednjo karto, toda istočasno je poskrbela za svoje. Šlo je za to, da se kraljestvo in dinastija rešita iz poloma. Dala je kronski zaklad, svoje pravilne dragotnine, zlato posode in vse druge dragocenosti prepeljati iz dvora v družinsko grobnico nedaleč od svetišča boginje Isis, zaklade, ki so predstavljali neznansko vrednost, morebiti največji zbirko bogastva, kar ga je premogel svet in katero so skozi stoletja koptičke stolice kraljevskih rodov.

Kdor pozna velike egiptovske grobnice, ve, da so bile močnejše in kamentih kvadratov zgrajene kocke, močne kot male trdnjave, z nekaj ozkimi odprtinami, ki so se dale zapirati s močnimi loputami. Večina so stale zunaj mesta, in v eno teh mrtvaških trdnjav, katero si je bila kraljica izbrala za poslednje počivališče, je skrila vse svoje zaklade. Da bi jih skrila ali jih porabila kot poslednje reševalno sredstvo ali pa jih v skrajnem primeru uničila? Verjetno so najrazličnejši razlogi, govorili za to.

Oktavian je v taborišču Pelusija zvedel za to. Hudo ga je zaskrbelo, da bi Kleopatra utegnila zažgati zaklade in s tem preprečila, da ne bi padli v njegove roke. Z gotovostjo je računala na ta zaklad, o katerem je ves svet govoril kakor o čudu, da bi s njim popolnili svoje blaginje in lahko pokrili vse vojne izdatke. Zato je poslal h

(Nadaljevanje s 5 strani).

Ta splošen in človeško popolnoma razumljiv pojav med ljudstvom in v vojski ima svoje vzroke tudi v izredno težkih življenjskih pogojih, ki se, kakor je videti, v doglednem času ne bodo izboljšali. Ljudje nimajo soli, so brez denarja, da bi si z njim kaj kupili. Draginja raste s pomanjkanjem. Bliza se pomanjkanje živil, ljudje morajo že marsikje stradati, potrebam partizanske vojske je zmeraj težje ugoditi, zato je popolnoma naravno, da se ljudi polaste obup. Človek bi bil že preda kaj podobnega lahko pričakoval. Seveda če bi na to tudi opozoril, bi vzbudil marsikje na vodilnih mestih OF predvsem nejevoljo in nezaupanje.

Na debelo se uničuje kmečko premoženje

Ali imajo ti pojavi tudi splošno politični značaj? Narodno osvobodilno gibanje dela zaradi neizgrajenosti svojih pristašev zmeraj večje ali manjše napake, ki na ljudstvo zelo slabo vplivajo. Posebno velik je bil delež dajatev kmetkega ljudstva v živežu, ki ga OF nikakor ni mogla poravnati kmetom v denarju. Slovenski kmet še do danes ni bil navajen, da bi dajal komu hrano brez denarja. To je moral storiti šele pod oblastjo OF. Razumljivo je, da je kmet podlegel propagandi, ki je slikala vsa dejanja OF kot izrazito protikmetstva.

Kmeta zaradi tega ne smemo prav nič obsojati. Nasprotno, potruditi se moramo, da jih homo razumeli mi. Saj se danes na debelo uničuje premoženje, ki so si ga pridobili s tako krvavimi žulji. Da ni slovenski kmet nastopil revolucionarno pot, ni samo njegova krivda. Krivi so predvsem tisti agitatorji OF, ki

kraljici tajne agente s sporočilom, naj nikar ne obupa in zdvoji niti nad svojim prestolom, niti glede otrok in svojo deželo. Ohlajal ji je razumevanje in milost, daljnoselno amnestijo in vso čast, kakršna pristojna vladarski hiši. Toda istočasno je pospešil svoj pohod proti Aleksandriji s lahki enotami, ne da bi čakal na večino svojih legij.

Ni verjetno, da je Kleopatra iz namena, da bi za hodoče še vedno imela v rokah adut za Oktaviana, v resnici dala Seleuku ukaz, naj diktatorja pri Pelusiju spusti brez večjega odpora. To je ena izmed najtemnejših in najbolj spornih poglavljev egiptovske zgodovine. Naglasu in brezobzirnosti, s katero je Antonius izročila Seleukovo ženo in otroke, da bi mu s tem razpršila dvome, daje tej sumnji stvarno podlago.

Ko je prišel pred Aleksandrijo, je Oktavian uvidel, da ga mesto ni sprejelo odprti rok, temveč je bilo odločeno upreti se mu. Ob prvih hišah v predmestju zraven dirkališča so njegovi prednji oddelki trehtali ob Antonijevo konjenico. Sklenil je, da se bo zakopal na malem gričku nasproti dirkališču in počakal na prihod svoje glavnice.

Ko je Antonius ugotovil, da je sovražnikova predhodnica zaradi silnega in naglega pohoda izčrpana, je takoj izrazil ugodno priliko in z vso konjenico vprizoril nenaden izpad. Sprito tega nepričakovanega sunka se je Oktavian zmedel, a v taborišču, katerega se niso oddali z okoli, je zavladala zmeda. Njegovi konjeniki so prešli v protinapad, zaseli so svojega poveljnika in skušali z vsemi silami preprečiti, da nasprotnik utrujenih čet ne bi vrget iz njihovih višinskih postojank.

Boj se je razvil na svoj dirkališčen ravni. Razgreti Antonijanci so končno prišli do izraza: pogazali so sovražno konjenico in beg in jo zasledovali prav do taborišča. To da branilec na gričku so se držali, kar se je dalo, dokler ni nastopil mrak.

Z nastopajočo temo se je boj na vsak način moral prekiniti. Oktavianci so tako dobili eno noč oddiha. Antonius in njegovi oddelki so se med prepevanjem zmagovalnih pesmi vrnili v mesto. Bivši triumvir je žarel od sreče. Prepričan je bil, da bo jutraj zopet uspešno podvel napad in Oktaviana pogazal z njegove postojanke. Odjezdil je s svojimi častniki v dvor, skočil a sedla in tak kot je bil, namreč z orožjem, odhitel h kraljici. Častniki, ki so se bili izkazali v boju, so morali val z njim.

Kraljica je dvor oborožencev v njeno odajo sprejela z smejočo prizanesljivostjo. Antonius je stekel proti njej, jo objel in poljubil ter ji poročal o uspehu. Predstavil ji je svoje hrabre moše in jo opozoril, posebno na mladega častnika, ki je delal prave čudeže. Junaštva. Kleopatra je vsem čestitila in vsakemu dala posebno darilo. Posebej pohvaljenemu je izročila zlat prstan oklep in zlato čelado. Potem je vse povabila k pojedini in jih razkosno pogostila. Vse to je preseglo prave meje. Postregli so jim z izbranimi vini in Antonius je pil, da so njegovi mlajši sohojevniki strmeli. Proti koncu pojedine se je njegova poplavska prešernost nenadoma spremenila v otožnost. Ukazal je točnejše, naj napolnijo čaše in pozval vse, naj jih poslednjič zvrnejo. »Kdo ve,« je s prišlim glasom pristavil, »ali homo jutri še pri moči za takšne reči?« Kleopatra je molčala. Pivel so onemeli in se spogledali. Mnogoterim so solze stopile v oči. Molk je kot mora ležal na vseh.

»Napreje!« je razdražen zakliknil Antonius, da bi preteglal mučenost. »Pijmo! Proč s mračnimi mislimi! Življenje je lepo. Kraljica bo tako dobra, da nas bo razveselila tudi z godbo!«

Vstopili so izrahel in mlade plesalke. Dobro razpoloženje je je zopet povrnilo. Bučno slavo se je zavleklo pozno v noč. Zunaj v temi je neblaga čemelo mesto v tesnobnem pričakanju tistega, kar bo prišlo naslednje jutro. Marakdo, ki ni mo-

so videli v agitacijskih komunističnih parolah ves program slovenskega narodno osvobodilnega boja. Razumljivo je, da so ti kratkovidni oznanjevalci novega časa in komunističnega reda pri svojem delu delali nepopravljive napake, ki so kmetskega človeka miselno in organizacijsko od OF čedalje bolj oddaljili. Dejanja teh kratkovidežev so bila za kmeta dovolj zgovoren dokaz, da je zgubil še tisto vero v uspeh revolucije, ki jo je v sebi že nosil. Torej ni prav nobeno čudo, če je ostal naš kmet na svojih starih političnih pozicijah.

Ko govorim in razmišljam o upadanju revolucionarnega razpoloženja, pa ne mislim, da je v svojem upadanju tudi narodno osvobodilni boj. Slovenski narod ima izven mej domovine sveže sile, ki se ne odtegujejo mobilizaciji (?). Tem silam se moramo zahvaliti, da naša vojska ni izgubila na svoji udarni moči, kakor bi drugače prav gotovo. Tako pa črpa naša vojska zmeraj nove sveže sile iz ostalih slovenskih pokrajin, ki še niso prispevale tako velikega krvnega davka kakor nesrečni Dolenjci, Notranjci in Primorci. Narodni osvobodilni boj je v upadanju le v svoji zibelki. Žalostno je, da je to upadanje narodno osvobodilnega boja zajelo med nami Dolenjci tak obseg.

Bili smo le agitatorji!

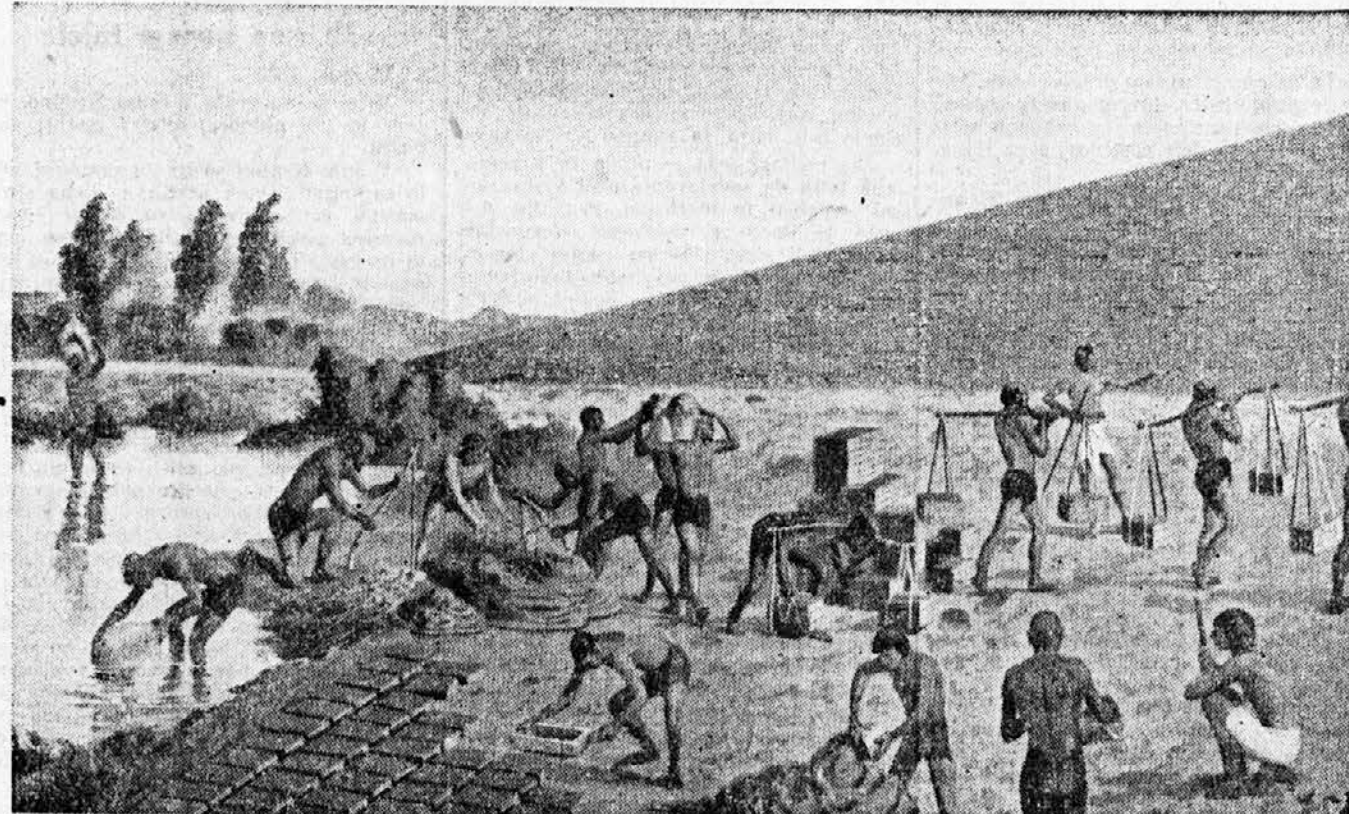
V času stiske in zmede ne smemo in ne moremo pričakovati od našega ljudstva ne vem kakšnih jasnih poih, ko ga na to nismo nikoli pripravljali. Priznajmo, da smo bili le agitatorji, slabi agitatorji, ker so prišli drugi za nami, nam eovražni agitatorji, ki so uspehi v večjem obsegu kakor mi.

Da zaključim: prav nič se ne smemo čuditi, če je danes položaj tak. Zdaj je važno, da z njim računamo.

gel zatistitni očesa, je iz dvora slišal petje in godbo, glasove plovec in udarce plesalcev. Ob prvi jutranji zori je Antonius zapustil palačo, odjezdil skozi izumrlo mesto in prisostvoval mimohodu aleksandrijskih čet.

Oktavianci so se med tem ponoči dobro zakopali. Precejšen del približujoče se vojske je že prisel v taborišče. Tudi mornarica, ki je odrinila iz Sirije, mora biti kmalu tu.

Preden se je Antonius zopet spustil v napad, je poskušal še s posebno rabo. Naročil svojim lokostrelcem, naj prodre bliže do Oktavianovega tabora in izstrele puščice z listili, na katerih je bilo zaplano: »Vsak prebežnik dobi v Aleksandriji tisoč denarjev.« Zaradi tega je Oktavian svojim vojakom razglasil, da bo po zmagi Aleksandrija njihova. Potreben je le še poslednji napor in tedaj bodo dobili veliko več, kakor pa jim ponuja izdajalec. Plu-

»Dobro,« opoka po staroegiptovski, je bila najpomembnejša vsakdanja egiptovska stavba potrebščina. Izdelovanje opoke, ki se v Egiptu po naštn tudi ni do danes nič spremenilo, kaže pričujoča slika. — Skupina sužnjev, ki so jih najrajši uporabljali za to delo, zajema blato iz močvirja ob Nilu. To blato je večna snov za egiptovsko opoko. Mešajo ga s slamo, ki služi za vezivo in sušilo. Če je v flu dovolj peska, delajo opoko kar brez slame. Blato deva »strokovne« delavce v lesen kalup, ga potlačijo — in opoka je narejena. V dolgih vrstah se suši na soncu, ki nadomešča ogenj v opokarski peči. Opoka ima enotno mero in težo. Če je suha, jo drugi sužnji odnašajo v ogromna skladišča na prostem, kakor ga vidimo zdaleč. — Iz te preproste, na soncu posušene opoke, so stari Egipčani stavili večino svojih poslopij. Kamen so posebno v začetku uporabljali le za grobnice in svetišča; ostala okoli mesta in svetišč, trdnjave, skladišča, mostove pa so stidali iz opoke. Načine za vkladanje opoke v zidove so pozneje tako izpopolnili, da so delali naravnost neverjetno debele in visoke stene, kakor n. pr. 25-meterski zid okoli mesta Tanisa. Če bi ne bilo ogrodi, skladišč za pesek, začasnih opornikov in drugega iz opoke, bi Egipčani nikdar ne bili mogli postaviti piramid pri El Gizi, veličastnega Amunovega templja pri Karnaku in drugih ogromnih kamnitih poslopij, ki se jim še danes čudimo.

tarchos poroča, da je Antonius izval svojega nasprotnika k dvojeju, ki naj bi odločil med njima. Toda to se zdi komaj verjetno. Položaj je bil tedaj že vse drugačen, da bi tak pustolovski predlog sploh še mogel priti v poštev. Verjetno je, da je Antonius, pilan včerajšnje zmage, kvečemu hotel svojega nasprotnika z zasramovanjem preplašiti. Vsekakor poroča Plutarchos, da je Oktavian dal odgovoriti: »Antoniju ne bo ušla prilika, da umre na drugem način.«

Naslednjega dne se je pojavilo Oktavianovo ladjeje v aleksandrijskih vodah. Že ob prvem svitu so straže na svetilniku videli, da so se rimske ladje pojavile na obzorju in so zato dale znak za vzbuno.

Antonius je dal takoj aleksandrijskemu brodrovu povelje, naj zapelje proti nasprotniku in ga napade. Razen tega je dal vso posadko razvrstiti v bojno vrsto pred mestom, da bi bila pripravljena na dani znak napasti nasprotnikovo taborišče. Sam se je povzel na grč, odkoder bi lahko opazoval vse dogodke na kopnem in na morju. Ko je egiptovsko brodrove izplule iz pristanišča v bojno razvrstitev in med penečim se valovjem drveli proti sovražniku, je dal jezdecem in pešcem znak za napad.

O poteku tega dvojnega manevra poroča Plutarchos sledeče: »Ko so egiptovske ladje prispele do sovražnikovega brodrova, so posadke Oktavijance pozdravile z vesli, naka so jim oni odzdravili. Videli so, da sta se obe brodrovi združili in skupaj zapeljali proti mestu. Pa ne kot dve bojničeli se mornarici temveč kot ena sama velika enota ter kot taka zavozila v pristanišče.«

Kmalu zatem so Antonija zapustili tudi njegovi jezdec. Tudi oni mladi stotnik, ki mu je Kleopatra podarila zlato čelado in zlat oklep, je prestopil v Cezarjeve vrste. Pehota je izvedla napad, vendar se je morala umakniti v neredu proti mestu, ker so Cezarijanci namitili. Antonius je bežen z grč, od koder je opazoval in vodil bitko, odšel v Aleksandrijo, kjer je tulil in kričal, da ga je Kleopatra izdala in da ga očitno hoče izročiti živega sovražniku v roke.

Iz strahu pred njegovim besom in obupom je kraljica zbežala v svojo grobnico in se tam zaprla. Ukazala je spustiti loputnice in odprti od znotraj zavarovati a prečni palicami, Antonija pa naj javijo, da je mrtva.

Sprito tega sporočila se je Antonius onesvestil. Zagon, za katerega se je zdelo, da se mu je zadnje dni vrnil tak, kakor ga je poznal le v mladosti, je splahnil na mah. Polotlo se ga je strašno malodušje. Uroda, tako je iztisnil iz sebe, mu je vzela poslednji »zalog, zaradi katerega naj bi še živel.

Zbežal je v svoj »Timonium«. Toda celo v samoto njegovega stolpa je prodrla radostno kričanje egiptovskih in rimskih vojakov, ki so se tedaj izkrcavali iz združene mornarice. Premaganece jih je lahko gledal iz svojega stolpa. To očitno potrdilo, da je zanj vse propadlo, ga je potrl, da je snel s prsi oklep, potem pa nepremišljeno stmel in kar naprej zljil na pomole, kjer so je odigraval poslednji prizor izdajstva in s tem konec njegove usode. Nenadoma se je zdrznil in zakričal:

»Kleopatra, ne žalujem za teboj, prihajam k tebi. Sram me je le, da sem imel jaz kot poveljnik manj poguma kakor vsaka ženska.«

Ob njem je bil zvesti suženj, po imenu Eros, od katerega je nekoč izsilil obljubo, da ga bo v največji sili umoril.

»Sedaj, Eros,« mu je rekel, »je nastopil trenutek, da svojo obljubo kot poštnjak izpolniš.«

Eros je prebledel. Potegnili je svoj meč, obrnil hrbet in med zamolklim hropenjem telebnil na tla. Antonius je videl, kako je v mlaki lastne krvi oblezel pred njim.

»Eros,« je dejal, »hvala ti. Pokazal si mi, kaj naj storim.«

Z ohema rokama je pograbil svoj meč, ga nameril proti sebi in si ga zabodel v život. Nato se je nezavesten zgrudil na ležišče. Rana ni bila takšna, da bi povzročila takojšnjo smrt. Ko se je zavedel, je videl, da so ga obkrožali sužnji z nekaj častniki

Kleopatra in Oktavian.

Ko se je novica o Antonijevi smrti raznesla po mestu, so je prebivalstva polastilo neznansko vznemirjenje. Velike množice so se zgrinjale proti palači, kjer so na svojo še večje presenečenje izvedele, da je izginila tudi kraljica.

V pristanišču so se medtem izkrcali posadke obeh mornaric, na vzhodu so se prvi Oktavianove kohorte prodrele skozi Kanopska vrata, od zahoda pa so čete Kornelija Galla zasedle Nekropolis: Aleksandrija je bila obkoljena od treh strani. V sploščni zmedbi se je egiptovska vojska raztepla kakor oblak v vetru. Najemniki so se trumoma vdalji zmagovalcu, domačinski mobilni ziranec pa so nemudoma odšli na svoje domove.

Nekdo iz Oktavianove telesne straže, ki je bil poslan, da bi polizvedel o položaju v mestu, je vdril v »Timonium« prav tisti trenutek, ko so ranjenega Antonija odnevali proč. Našel je meč, s katerim se je bil trimvir prebodel, ga skril pod svoj plašč in jadrno odjezdil v svoje taborišče. Tam je diktatorju takoj poročal o dogodku in pokazal okrvavljeno orožje. Oktavian, ki se je morda spomnil vedenja svojega deda v trenutku, ko je zagledal Pompejevo glavo, se je umaknil v šotor s izrazom ganjenosti na obrazu, o kateri pa bi težko rekli, ali je bila iskrena ali ne. Drži pa, da je takoj sklical glavni stan in se z ganljivimi besedami spomnil žalostnega konca svojega av-

ta in nekdanjega bojnega tovariša v celni vrsti pomembnih pohodov. Takoj je poskrbel, da se je ugotovilo, da za prebito kri ne nosi nobene krivde. Vzel je iz svoje blaginje šop pisem in prebral nekaj odstavkov iz svojega dopisovanja z Antonijem, iz katerih je bilo razvidno, kako silno obziren, vpluden in umerjen je bil zmerom sam, dočim je oni drugi pisal vselej nevljudno in žaljivo. S tem se je sam podvrgeti sodbi svojih častnikov in samo po sebi se razume, da so ga vsi soglasno oprostili krivde.

Ta čin plemenite vneme, ki ga ni od njega zahteval nihče, dokazuje, kako globoko vtis je trumviruova smrt naredila tudi v rimskem taborišču. Posebno libijske legije, ki so služile pod njim, so bile globoko žaljene in prebežnikov se je polotilo deloma sočutje, deloma kes. Vzile temu si ni nihče prikrival, da je ta dogodek, pa naj je bil še tako žalosten, pomenil obenem nenadnajo srečo: aleksandrijska vojna se je komaj začela, pa je bila že končana. In holi kot vsi drugi je moral rimski diktator v svojem srcu občutiti zadovoljstvo, da mu je tekmečeva smrt odprla vsa pota. Kleopatra ni imela sedaj nobene možnosti več, da bi se mu upirala in je bila odvisna le od njegove milosti. Sporazum z njo bo sedaj lahka reč. Le premakeh ne sme postati.

Oktavian je v duhu že videl to ponosno, hajno bogato in slovito žensko, kako pred njegovim zmagovalnim vozom stopa po rimskih ulicah. Toda za sedaj je bil potrebno nastopiti z vso obzirnostjo in premetenostjo: pomnost vladarica bi v trenutku zdvojenosti utegnla sprejeti sklep, da bo sledila svojem drugu in dala grobišče spremeniti v grmado, ki bi uppejala njo, uničila pa tudi zaklade kraljevkega doma.

Ko je Oktavianov pogajalec prispeel do visokega zidovja mavzoleja, je našel vhod močno zapahnen. Na njegove udarce so vrtili se je na okencu pokazal nek obraz. Zaprli je, naj mu odpro. Ni mogote, se je glasil odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja, ki ima z njo le najlepša namena. Toda od znotraj ni prikel noben odgovor. Prokuleus je vztrajal in hotel govoriti vsaj a kraljico. Do razgovora je prišlo skozi težko loputnico, ki je zaplurala vhod. Kleopatra je izjavila, da zahteva vladarsko oblast na Egiptom zase in za svoje otroke. Le pod tem pogojem in le tedaj, ako bo za to dobila svečana zagotovila, se bo odločila, da pride ven. Prokuleus je odvrnil, naj bo pogumna in naj zaupa v dobrosočnost Cezarja,

Pisma nam in vam

Gospod urednik!

Med sredstvi, ki jih uporablja komunisti in njegovi zavezniki, ima glavno vlogo — laž. To je bilo že večkrat ugotovljeno in tudi dokazano. Kar se lažnega skuha in po komunističnem tisku razširja med naša naselja, to znajo brezvestni terenski ljudje še stokrat poharvati spraviti med lažkovne sprejemalce »novice«. Prav vneto in vztrajno se pa oprijemljejo terenci znanega očika: »izdajalec«, ki z njim hočejo umazati in očrtniti vse Slovence, ki niso komunisti.

Ostudo psovko »izdajalec« zlorablja in z njo blagijo pošlene ljudi tisti nesrečni izkoreninjenici, ki so sami res izdali domovino in vse, kar nam je svetega. To svoje izdajalstvo bi radi zakrili s tem, da obklopijo s pljunkom »izdajalec« druge, pošlene, domu zveste sorojake. In kaj so, tisti sorojaki zakrivil? Ni drugega, kakor da so se postavili po robu krevnikom, slovenskim komunistom, ki pred njimi ni bilo varno ne življenje, ne dom, ne vera.

Samoobramba je edino sredstvo, ki je ostalo našim ogroženim pošlenim ljudem, če nečajo, da bi mednarodne komunistične tolpe iztrebile vse, kar se s krivo vero komunizma ne sklada. Misel na samoobrambo se je rodila — to je treba neprenehoma in glasno poudarjati — iz našega ogroženega in trpečega naroda s tega, in to šele potem, ko so komunistični tolparji pobili toliko naših najboljših ljudi, ko so izropali in požgali domove najzornostnejših krščanskih družin. Ta resnica je dovolj sprizana in je ne bo nihče ovrnil.

Samoobramba vendar ni in ne more biti izdajstvo, kakor bi tolparji radi natlačili nesrečnim odplavlencem iz rodni domov. Samoobramba je po vseh pravstvenih naukih in pravih upravičenosti, saj varuje vero, pravost, red, dom in življenje. Vse to cenijo, varujejo, branijo in ohranijo je človek dolžan. V ta namen sme sprejeti pomoč od pravih nasprotnikov komunizma.

Ce smo v borbi proti komunistični kugi strnjeni z vsemi narodi in z vsemi sobojenci različnih narodnosti, ki glede tega najhujšega zla prav tako mislijo in čutijo in sodojijo kakor vsi pošteni in verni Slovenci, je to čisto naravno. Če se v tem pogledu vse plasti evropskih narodov, katere niso s slepoto udarjene, zadojejo na istem odpornem stališču, mora to odobravati in to akcijo podpirati vsak, kdor hoče red, mir, pravico in ljubezen v človeški družbi.

Res se porode pomisleki, ki utegnejo tega in onega in tudi večja združenja bogati. Toda v nastopu proti komunistični kugi, ki ugonablja najvišje dobrine človeški družbi, morajo vsi pomisleki pasti.

To bi morali vsekakor upoštevati naši rojaki z Gorenjskega, ki jih tarejo taki in podobni pomisleki in zaradi tega niso nedostopni, ko razni terenci deklamirajo naučene stavke, govore in pesmi o nekem izdajstvu.

Ne, ne! Zavedajte se, da je vse, kar je danes v hostah in gozdovih, pod strupeno, satansko knulo sovjetskega komunizma. Med hostniki so nesrečne trtve, prisiljeni mobiliziranci, ki so pa v največji bližnji nevarnosti in jih bo satanska okolica v kratkem zastrupila, če jih še ni. Ni jih malo, ki so se umaknili iz nekega narodnega idealizma; toda padli so v past evitemu in preratunano zlobnemu komunizmu, ki zna vodo napeljati na svoj pogubni mlin.

Kaj nam je torej storiti? V boju proti zakletemu vragu in krevniku človeštva, človečanstva, človeških pravic in naših svetlinj moramo biti edini, pa naj lete na nas še tako strupene puščice, saj bodo te padle nazaj na tiste, ki jih proizjo. Tati, ki so ga ualotili pri kraji, beži in kriči: »Primite tatule! Komunizem je izdal vse vzore, zatajil vero, domovino, zdaj se pa pere s krikom: »Primite izdajalce!«

Dragi gospod urednik, bralci in delničarji pivovarne Union!

Ne mislite, dragi g. urednik, da je v tem mojem pismu kakšno strupeno zelo ali kakšen zahrblni gadji zob. Povod za to pismo mi je dalo že tisočkrat obravnavano vprašanje, ali ne bi kazalo poleg društev za varstvo živali ustanoviti tudi društvo za varstvo človeka?

Sprehajal sem se po naši lepi Ljubljani in videl, da so naši meščani in naša mestna občina izrabili tudi najmanjši kotiček plodne zemlje, da so tam zasejali ali zasadili kar koli, kar pride prav za človekovo prehrano. Ko sem ubral korake proti Siški, sem se zagledal v prostorni Kosterjev vrt, ki je last pivovarne Union. Prav zaradi njega naslavljam to pismo tudi na pivovarniške delničarje.

Kosterjev vrt je menda eden najlepših v Ljubljani. Z njim je tekmoval včasih lahko samo uršulinski vrt, ki pa je zdaj že temeljito okrnjen. Po vsem razsežnem Kosterjevem vrtu, ki ga pokriva najplodnejša zemlja, bujno poganja trava, ki jo potrebuje pivovarna Union za krmo svojim kljuselom, ki razvažajo po Ljubljani pivo. Noben delničar in noben inšpektor tega podjetja se dostojno ne spominja, da bi kazalo ta ogromni vrt obdelati in preurediti za pridobivanje zelenjave ali drugih živil. In vendar bi se prav ubogemu delavcu prilagel približek, ki bi mu ga pivovarna dala v obliki pridelkov s svojega vrta.

Hudo je in res neprijetno, če se po treh letih vojne gospodarstva in utesnitve na vseh straneh merodajni pri pivovarni Union še niso spomnili, da bi morda svoja kljuseta nabavljali kje s travni kop v Meštem logu, ki so za obdelovanje neprimerni, Kosterjev vrt pa bi zasidali ali zasejali, da bi prideli kolikor toliko koristil človeku. Saj gospodje okoli te pivovarne, ki so bili svojčasno naslavljeni le zaradi tekmovalne borbe z ubogo laško pivovarno, zdaj nimajo prav za prav drugega dela, pa bi se lahko posvetili skrbem, kako koristiti in pomagati ubogemu živovarnišnemu delavcu, ne le kljuselom.

BRESKOV*CVET

HUGO WAST

Argentinski roman

M. JAVORNIK

DOSEDANJA VSEBINA:

Rina, hči ubogega kmeta Germána iz argentinske gorske vasi Doloresa, je zaročena z bratrancom Fabianom. Na tihem pa že od otroških let brezumno ljubi Miguela, edina bogate meščanske rodbine, ki hodi z Dolores na letovišče. Miguela nekaj let ni bilo, potem pride spet neko leto. V Rini, ki je medtem zrastle v lepo dekle, se ljubezen oglaš z novo silo. Fabian mora iti za dva leti k vojakom. Miguel, lahko živ mestni razvajenec, izkoristi njegovo odsotnost, se približa Rini, ki je pred njim brez moči. Zgodil se, kar se je moralo zgoditi... Miguel dekle potem pusti, odide v mesto in se ne vrne več. Rina se v samoti polnša obup. Lepega dne začuti, da bo postala mati. Pohlene od doma v Buenos Aires, kjer se preživlja s pranjem. Tam dobi otroka. Na lovu za kruhom zase in za otročička ter na begu pred razuzdanimi rokami iz stanovanja v stanovanje. Ko ji je najhujše, erode na čisti Miguela in doživlji od njega poslednja razočaranje, ko jo vpraša, če je otrok, ki ga ima Rina, res... njegov. Vsa obupana sprejme zaradi otroka nase novo poiznanje in gre prosit Miguela o mater, naj ji pomaga. Toda bogata gospa se skriva pred njo in jo odslavi z dvajsetimi belci.

IX.

Rina je tekla nekaj hiš dalje. Ko je potem videla, da jo vsi ljudje gledajo in da gre nekaj radovednežev celo za njo, se je pomirila ter se ustavila, da bi premislila.

Da bi premislila kaj? Saj je mislila že na vse! Ves svet je mislil zanjo... Če hočejo vsi, da bi bila taka, kako nemuna je bila, ko je mislila, da se bo lahko borila proti vsem! Se bo »tisto« pač zgodilo! To je njena usoda: zgodilo se bo »tisto«, česar še vedno ni marala imenovati s pravim imenom.

Ha, prava reč! Vse je vprašanje časa in nevede! Še sreča zanjo, da ne pojde do dna kakor druge, ponižala se bo samo za nekaj stopenj. Šla bo k donu Salvadorju, nekdanjemu hišnemu gospodarju, ki jo je zalezoval, pa mu bo rekla:

»Tukaj sem, storite z mano, kar bi radi!«

V spominu je poiskala po' proti Garganu, kamor je nekajkrat bila šla k donu Salvadorju po perilo. Domislila se je, da stanuje na Avenidi Alvear, pa je zavila v drugo smer, kakor je hodila do tedaj.

Ni bilo daleč od ondo, kjer se je bila ustavila. Tista hiša je imela velik vrt...

Ali ji bo dal stanovanje ondi ali pa jo bo imel kje drugje, kakor bi jo bil imel Miguel?

Zdaj je čutila globoko zaničevanje do njega ter je bila vesela, da ni šla z njim, ki je bil ubog, namesto z donom Salvadorjem, ki je bil milijonar.

Pršla je na Avenido. Hodila je vsa zatopljena v svoje misli, da bi jo bil skoraj pohodil s konjem plemenit gospod, ki je vozil mimo »duro in goloflav ter vodil s seboj mlado žensko.

Rina je obstala in gledala to sliko.

Tako bo hodila čez nekaj dni tudi ona! V enaki kočiji in v razkošju kakor kraljica. Nikdar ne bo šla zdoma sama, temveč s punčko, kateri bo oblačila vedno tako, kakor se oblačijo otroci v starih pravljicah.

Pogledala je spečega otroka na moč nežno.

Oh, konji, kočija, obleke! Kaj ji je do vsega tega!

Šla bo k donu Salvadorju in mu bo rekla:

»Tukaj sem, dajte mi jesti zame in za hčerko. Dajte mi denarja, da ji bom ku-

pila dragih reči, katerih potrebuje, in potem storite z mano, kar bi radi.«

Pokorna sužnja bo človeku, ki ji bo rešil otroka, in ne bo niti črhnila, niti sitnarila... Zase ne prosi ničesar... pa naj iz nje naredi kraljico ali pa naj jo zavzrejo kakor umazano kunjo.

V pošastno praznoto njene duše je ta nežnost kapljala kakor balzam.

Naglo je šla po svoji poti tja, kjer jo je čakala neizbežna usoda.

Stela je vile. Ena, dve, tri... Pri šestih bo tam.

Vse vile so bile na cesto zamrežene in so bile v svetlem pomladanskem jutru na pogled kakor košarice cvetja. Grmovje, ki je robilo vrtove, je segalo čez ograje ter stezalo svoje veje prav do nje, ki je mimogrede z vso močjo vdihavala nove vonjave mešanega cvetja.

Ko bi trenil je pa obstala z odprtimi usti in se z velikimi očmi zagledala v vejo, ki se je spuščala prav do pločnika in ki se jo je lahko dotaknila z roko.

Bila je breskev. Breskev, ki je vzcvetela pozno in je zdaj bila prav taka, kakor je bila po navadi breskev na domačem borjaku, ko so prihajale prve lastavice.

Oh, tisti sladki vonj breskovega cvetja! Kako ji je segel v dušo ter prebudil v njej spomine iz otroških dni!

Ni se mogla upirati. Kakor tatca je stegnila roko, odlomila vejico, zbežala čez cesto do nekega predverja, kjer se je sedela, začela je poljubljati breskov cvet ter ga močiti z vročimi solzami, ki so ji privrele iz srca.

Breskov cvet, ki ji je v srečnih dneh naznanjal, da prihaja pomlad!

Za trenutek se je spet spremenila v preprosto kmečko dekle, nedolžno in čisto, ki je čutila, kako mu pogled na cvetoč breskev prevzema dušo; ki je med mrtvimi urami ob hladnih jutrih gledalo, kako teče voda v potoku in nese s seboj vrbove vejice.

Breskov cvet!

Vsa omamljena je ponovila to besedo, zakaj zdela se ji je, da ji že ime samo vlija v dušo prav toliko vonja kakor cvet.

Napolnilo jo je domotožje in srce si je umila v teh čistih vodah spominov. Začutila je, da je zdaj povsem druga. Vstala je s praga ter z naglim korakom odšla po isti cesti dalje, proč od usodne hiše, kamor se je bila namenila. Z rokami, ki so stiskale spečega otročička, je pritiščala k sebi breskov cvet.

Tako je hodila nekaj časa, dokler ni zaslišala dobro znanega naprava, ki ni vedela, ali je res, ali pa ga sliši samo v svoji izmučeni domišljiji.

Stala je pred cerkvico. Skozi njena vrata je zdaj pa zdaj zavalovil stari napav »Pridite, molimo!«

Marijin mesec!

Ze dolgo, dolgo, odkar je prišla v Buenos Aires, ni njena noga stopila v nobeno cerkev. Vedno si je mislila, da je Bog nanjo hud, pa bi jo vrgel iz svoje svete hiše.

Toda tokrat je čutila, da jo ta godba, ob kateri ji je v duši brstelo toliko cvetja, vleče tako močno in tako sladko, da je stopila v cerkev polna otroškega zapanja ter je svoj glas pomešala med glasove vseh ljudi, ki so prepevali pesem na čast Devici:

»Pridite, molimo, s cvetjem za Marijo, ki naša mati je.«

Na cerkvenem oboku je na nekem loku Rina brala prav tisti latinski izrek, ki ka je tolikokrat brala v Doloresu in ki je nekega dne prosila dona Eugenia, naj ji

pove, kaj pomeni: »Monstra te esse matrem — pokaži, da si mati.«

»Mati moja!« je vzklila iz najbolj skritega dna svojega izmučenega srca. »Skoraj bi se bila izgubila, pa si me Ti rešila. Mati moja, jaz nimam matere, da bi ji povedala svojo stisko, zato jo povem tebi. Otročiček mi umira. Dajem ga Tebi, naredi iz njega angelčka pri svojem prestolu. Dajem ti ga rada. Toda če mi ga rešiš, bom imela koga, da bom nanj mislila in ga rada imela in mi bo laže ostati dobra, dobra Oh, mati moja, kako dobra bom, če bo otročiček ozdravel!«

Ko je odhajala iz cerkve, je bila polna nove, svete radosti, ki ji je vzbrstela iz potrte duše, kakor vzbrsti spomladi cvetje iz breskve, o kateri se je zdela da je suha.

TRETJI DEL.

I.

Zupnikova misel.

Zupniku donu Filemonu se je posrečilo, da si je s potrpljenjem uredil sadovnjak.

Leto za letom je nasajal drevesca, se boril z mravljami in s slano ter jih zalival z vodo iz potoka, ki je tekla po globeli ob enem robu njegove zemlje. Leto za letom se je boril, ker je hotel kmetom pokazati, da je tu, v Doloresu, zemlja tako dobra kakor kjerkoli drugod in da je sramota, če nimajo več sadja kakor tisti, ki ga v koših znosijo z onstran gora.

Če se je katero drevesce posušilo, je vsadil novo in ni odnehal v svoji skrbi, dokler ni videl, da se je globoko zakoreninilo v trdni zemlji. Potem je vrt razširil z novimi vrstami breskev, hrusk, jablan, češenj, sliv in smokvov po ograjah. Vse prijatelje je prosil za sadike in veliko je bilo njegovo veselje, kadar so mu s postaje sporočili, naj pošlje koga po naročena drevesca.

»Nove sadike!« je dejal in šel sam ponje, da mu jih ne bi polomili.

Ob bregu potoka je bil nasadil vrbe zalujke in topole, svojo zemljo pa je obdal s trnjem drevjem, ki jo je branilo bolj od sleherne bojede ograje.

Dona Eugenia je hotela požreti nevoščljivost, ko je gledal, kako se prijateljev vrt razvija. Dajal mu je vsako leto na stotine cepičev s svojega drevja. Ko je videl, da je njegov vrt dopolnjen in boljši kakor njegov, ni hotel zaostajati za zupnikom, pa je nasadil nove predele. Da bi premagal sušo, ki mu je morila nežna drevesca, je postavil mlin, ki je ob dobrem vetru doloreski potok skoraj osušil.

Od tedaj je tudi don Filemon sanjal o mlinu na veter.

Lepega dne so mu s postaje sporočili, da je tam pošiljatev zanj.

Tekel je ponjo, misleč da so sadike, dobil pa je sveženj železa in cevi in ograj.

»Sveta nebesa!« je vzklil in zmajal z glavjo. »Če to ni mlin... kaj za vraga naj bi potem bilo?«

In res je bil mlin, ki mu ga je podaril nekdo izmed bogatih letoviščarjev, ki je ta čas dobil prvo košarico sadja od njega. In tako sta domaćiji, ki sta gledali čez potok, ki ju je ločil, postali najlepši kraj v Doloresu. Spomladi, kadar so hkratu cvetele vse breskve, ki jih je bilo na stotine, se je človeku zdela, da sanja.

Nekega dne je don Eugenio dejal prijatelju:

»Ne vem, kaj bi naredil s svojim sadjem. Saj mi bo začelo na drevju gniti.«

»Kako ste surovi!« Je vzklil don Filemon. »Zgniti na drevju! Prodajte ga!«

»Nimam nikogar, da bi ga kupil.«

»Razdajte ga!«

»Dokler razdajate vi svoje, pa otrgano in celo v košaricah, ga ni človeka, ki bi šel na moj vrt trest.«

»Prav. Pa ga dajte meni.«

»In kaj boste storili z njim vi?«

»Oh! Kaj bom storil! Za zlodja! Pogledite, že pet let se preganjam po svojem vrtu in se borim z vsem svetom, z mravljami in s pobalini, ki mi lomijo drevje, ko krađejo zelene breskve, in s kmeti, ki mi niso marali zalivati dreves, dokler nisem še imel mlina. Zdaj vam lahko povem, zakaj imam rad svoje sadje in vse tisto, ki mi ga kdo da.«

In don Filemon se je razložil veliko zamisel, ki mu je že leta in leta vrtala po možganih.

V Doloresu so ljudje poleti lahko živeli od tisoč drobnih obrti, ki so nastale s prihodom letoviščarjev. Toda od jeseni bi kmet, obložen z družino, ki ni imel več kakor svojo kočjo in pa krpo zemlje, kamor iz lenobe ni ničesar vsejal, v tem veleposelstniškem kraju umiral od lakote, če bi si ne bil pomagal s tem, da je otroke pošiljal v mesto v hiše bogatih rodbin.

Ni hudega, če so šli v mesto fantje, čeprav so se vračali z mnogo grohi pa z malo koristi. Toda dekleta! To je bil boleči trn, ki ga je zupnik nosil zapičenega v srcu!

Uboga hribovska dekleta, ki so prišla v mestno življenje nevedna in zaslepljena kakor golobice, ki so sredi noči zagledale luč, so se vračale z dušami polnimi meglenih hrepenenj. Izgubljala so mir, izgubljala sramežljivost, izgubljala nedolžnost, kadar niso izgubile cele časti.

On, ki je vedel toliko reči, zakaj pred njegovimi očmi so se srca odpirala kakor knjiga, ni bil prav nič navdušen, da bi dajal kake nasvete, ko je videl, da je stiska življenja zmogla več kakor njegova beseda.

Ko so odprli kamnolome v Cumbreju, je mislil, da je ta zadeva rešena, zakaj če bodo imeli moški delo, bo tudi rodbina imela jesti. Toda vaba večjega zaslužka je še naprej mešala dekleta in jih vabila v mesto, kjer so kaj lahko dobile službo kot dekle.

Treba je bilo poiskati jim dela v Doloresu samem.

Ko je zupnik premišljal o svojem načrtu, je prišel na sadje, ki bi za ves kraj moglo postati dobra obrt.

Tekma, ki je nastala med njim in donom Eugением zaradi vrta, ga je napolnila z veseljem, zakaj s tem, da si je ustvaril tekmeča, si je za pozneje pripravil zaveznika. Zaradi tega ni nikdar zamudil prilike, da ne bi župana dražil s tem, da mu je hvalil vrline svojega sadovnjaka.

Prvo boro sadja je razdelil med letoviščarje, ker je bila še majhna.

Ko je drugo leto videl, da se drevje kar lomi, si je mel roke in začel skopariti s sadjem.

»Zupnik ne mara dati sadja,« so govorili ljudje. »Kaj ga misli sam vsega pojesti?«

»Gobe!« je mrmral zupnik, ko je slišal to govorjenje. »Naj ne godrajajo, saj ga hranim, da ga bodo pojedli oni!«

Zupnikova skopost je naučila ljudi njegovo sadje ceniti.

Zaradi tega se je njegova hiša spremenila v romarsko cerkev, ko je lepega dne povabil vse ženske iz kraja, naj pridejo na vrt.

Don Filemon jim je naročil, naj breskve lupijo. Ko jih je na večer odslavil, je vsaki dal nekaj novcev ter nekaj grozdov.

To se je ponavljalo, dokler je bilo kaj breskev za lupljenje.

Ko so končale s delom na njegovem vrtu in na vrtu dona Eugenia, je bilo okoli hiše nešteto les z breskovimi krhlji, v veliki shrambi pa, ki jo je bil dal postaviti nalašč za to priliko, ogromna zaloga vseh vrst sadja.

Pozneje, ko je prišla zima, je don Filemon hribovskim dekletom omogočil, da so zlahka zaslužile za življenje s tem, da so delale sladkarije.

In to poletje se je Rina vrnila na očetov dom.

(Dalje).

Ali že imate

Črne
bukve

Dokument o najstrašnejšem razdobju slovenske zgodovine

o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu?

Dobi se v vseh knjigarnah in v uredništvu »Slovenskega doma«.

250 strani velike oblike, 380 slik, dokazil in listin v fot. posnetkih.

Cena 40 litr.

Quo vadis

Roman v slikah

Dobite ga

v uredništvu »Slovenskega doma«.

Zdaj niso časi, ko bi smeli ravnati z rokami! Odkrito in v obraz moramo povedati vsakemu, da to in to ni prav. In tako tudi uniškim gospodom.

In če morda manjka delavcev — zakaj ne bi pobrali tistih damic z igrališča tenisa, ki po ves dan toležejo z loparji žoge in nimajo drugih skrbi, ko zanje vse polne preskrbe premožni očetje. Sport je vsekakor lepa stvar, toda v času, ko je ves narod posegel aktivno v borbo za svoj obstoj, bi se tudi tem damicam, od katerih so bile nekatere svojčasno velike prijateljice badogilevskih častnikov, dalo povedati, da so na svetu ne le za tenis, ampak tudi za delo!

Ne bodite preobzirni, dragi g. urednik, ampak udarite na levo in desno, kjer koli kdo zasluži.

Imoviti gospodje okoli uniškim pivovarne pa naj zdaj, ko se ne ukvarjajo več s nelojalnim tekmovalen v lakarstvo pivovarno, malo pomislijo, kako bi koristili svojem bližnjemu — mislim človeka, ne živali! — in na svojem ogromnem vrtu olajšali prehrano Ljubljane oziroma vsaj svojega bedno plačanega delavstva, ki tudi živi v tej Ljubljani in ki je za njeno udobje dalo domobranskim vrstam že marsikatero borca. Ljubljancem.

Velečenjeni gospod urednik!

Povedal vam bom žalostno zgodbo, ki jo lahko doživlji preprost slovenski deželan v svojem kulturnem središču — Ljubljani.

Dovršil sem nižjo gimnazijo, potem pa sem ostal v domačem kraju, da bi bil očeju v pomoč pri trgovini in gospodarstvu. Dogodki zadnjih let v naših krajih so me priredili do odločitve, da vstopim v vrste slovenskih domobrancev in poizkušam svoji domovini pomagati, kolikor je sploh še to mogoče.

Kot domobranec sem prišel v Ljubljano, kjer sem se po bobnecih in vseobeta-

joč vsakdanji reklami v naših dnevnikih odločil, da se vpišem v neki ljubljanski zasebni trgovski učni zavod ter tako izpolnim svoje znanje. Sprejeli so me zelo prijazno in mi obetali pravo mane izpod neba, vsemogočni »tajnici« tega učilišča pa se je potem najbolj mudilo, da me tjerja za precej visoko kolonino. V tej koloniji je všteto vse — papir, uporaba pisalnih strojev in vseh ostalih učnih pripomočkov. Tako so vsaj meni in mojim tovarišem v tajništvo oziroma učiliškem ravnateljstvu zagotovili.

Potem se je začel pouk. Nočem biti zloben, toda poudariti moram, da so učne moči in učne metode na najnižji stopnji. Celotno postopanje na tem trgovskem učilišču sredi kulturne Ljubljane odgovarja komaj, komaj zloglasni balkanski šolski stopnji. Vse čas obiskovanja tečajev se nisem naučil prav za prav ničesar, zapomnil sem si le to, da so mi poleg plačane visoke učnine zaračunavali sproti še vsak porabljeni košček papirja in vsako uporabljeno učilo.

Ko je bil tečaj končan, so nam jadrno zaračunali kolonino še za mesec julij, ko pouka sploh ni bilo več, in nas nato odpustili z dostojanstvenimi govori in nasveti.

Od dneva, ko je bil tečaj končan, do danes sem uporabil svoj prosti čas za to,

da sem ugotovil, kako more sploh obstajati takšno »trgovsko učilišče« sredi prekulturne Ljubljane. Ugotovil sem marsikaj zanimivega in vam to tudi navajam, ker sem prepričan, da ne poznate strahu in prenežne obzirnosti in da boste z objavo teh mojih vrstic pripomogli, da bodo vsaj drugi naši rojaki obravnavani škodo, ki sem jo utrpel jaz.

Madeira - otok v cvetju

Ob severozahodni afriški obali so skrivnostne ognjeniške sile v pravadnini spravile iz atlantskih globin skupino otokov, med katerimi je najbolj zaslovela bajno lepa Madeira. Na tem otoku se je razvilo tako svojsko življenje, da je svoje dni sleherno leto privlačeval na tisoče obiskovalcev, ki so v novem okolju, sredi razkošnega subtropskega cvetja, čistega morskega zraka in sinjih atlantskih valov iskali krepila za svoje razdrapanje živce.

Zametastozeleni hribi, presekanji z globokimi prepadi in olepšani z morjem cvetja vseh barv, ostanejo tudi najbolj utrujenemu popotniku v trajnem spominu. Preseneča pa, da naletiš skoraj na isto bogastvo zelenja in cvetja, če obiščeš otok poleti ali pozimi. Saj zime tod ne poznajo. Sonce je decembra meseca prav tako radodarno kakor julija. Samo vrhovi gora, ki kakor venec okrožajo Funchal, glavno mesto na Madeiri, so pobeljeni s snegom.

Najbolj značilna slika madeirske prestolnice so nad vse lepi vrtovi. Ceste, stranske ulice in steeze po gredah so tlakovane z drobnim temnim, bazaltskim kamenjem, ki ga nemirno morje stalno umiva. Moral bi biti dober rastlinar, da bi lahko prepoznal in naštel vse, kar je narava nasejala po teh gredah in pobočjih. Cvetje je večno: ko izumre in uvene ta vrsta, je njeno mesto že zasedla druga.

Ko se potniška ladja bliža atlantskemu cvetličnjaku, ji hitijo nasproti majhni čolni, na katerih se stiska madeirska dečad, ki popotnikom takoj po-

kaže, kakšni sinovi morja so. Zarjaveli obrazi se obračajo proti vrhu ladje in že slišiš vnete klice: »Samo novec, gospod! Vrzite novec!« Ko ga vržeš v sinjo globino in se novec zablika vrh gladine, plane okretno telo za njim in se potaplja za utrinjajočo zvezdico. Kmalu priplava na dan in drži novec med zobmi.

Nato se zgrinja okrog ladje cela vrsta drugih čolnov, ki so obloženi z domačimi izdelki in lepimi spominčki. Madeira slovi po svojih čipkah, lesenih izdelkih, po draguljih in biserih. Tu in tam zagledaš čoln, poln kletk, iz katerih se razlega veselo žvrgolenje kanarčkov, ki so tod doma. V drugih kletkah imajo papige in opice iz portugalske Afrike.

Ko stopiš na kopno, imaš na razpolago avtomobile in avtobuse, ki se motajo po tesnih funchalških cestah, da bi ti pokazali vse lepote svoje omejene zemlje. Ta moderna vozila pa še danes niso mogla izpodrinuti domačega »carro«, domačih sani, ki jih vleče potrpežljiva dvojica volov. Morda te bo začudilo, da uporabljajo tod sani, kjer ni nobenega snega. Dejstvo je, da v teh saneh drsiš po gladkem umitem kamenju kakor po ledu. Sani te popeljejo do podnožja gore, ki se dviga kakih 1000 metrov nad morjem. Tu je postaja žične železnice. In če si hočeš ogledati bleščečo ocean-sko ploskev, boš plačal malenkostno voznino in se povzpela na vrh. Z vrha pa pelje na drugi strani posebna pot za sani, ki se v ovinkih naglo spušča v dolino. Ta pot je precej zabavna. Sedeš namreč na široke sani brez vprege, ki

Ko udari v svenku polnoč na starega leta dan, tedaj madeirska prestolnica Funchal zažari v morju raket in umetnega ognja.

se v precej naglem diru spuščajo nizdol. Na vsakem vozilu sta po dva voznika, ki vodita smer sani z vrvmi. Ko drsajo sani po gladkem kamenju, še sama sedela na koncu in pustila vozilu prosto pot. Na ovinku pa je pot tako speljana, da se vozilo počasneje spušča nizdol, voznika pa skočita ob stran ter z vrvmi potegneta sani v pravo smer. Vzpetina je ponekod tako huda, da se izpod sani kar kadi. Kdor nima dobrih živcev, seveda ne bo sedel na to vozilo.

Zgodovina je ohranila marsikaj zanimivega o odkritju tega čudovitega otoka. Pravi, da so ga svoje dni obiskovali Rimljani, Arabci, Italijani, Španci, Francozi, Angleži in Irči. Posebno zanimiva je zgodba dveh irskih zaljubljenцев, Roberta Machina in Anne d'Arfet, ki sta sredi 14. stoletja zbežala v majhnem čolnu, ker so se domači upirali njuni ženitvi. Hudi viharji so ju zanesli do vzhodne madeirske obale, kjer sta pristala in našla varno zatočišče. Neko noč pa je vihar odtrgal čoln od obale in ga kakor lupinico vrgel daleč tja na morje. Mlado ženo, ki si je vendarle še želela, da bi kdaj videla svojo drago domačo vas, je to tako potrla, da je kmalu za tem umrla. Zenina smrt pa je tudi junaka Roberta tako prevzela, da je umrl kmalu za njo. Pokopali so ju v istem grobu.

Nekaj let pozneje so Mavri ujeli znane španskega pomorščaka Juana de Moralesa. Tega so domači pozneje odkupili. Iz ujetništva je prinesel zgodbo o odkritju Machinovega otoka. Ta vest je portugalske mornarje močno zanimala. Knez Henrik je odpravil proti jugu znamenitega mornarja Ivana Gonçalvesa Zarcoja. Naročil mu je, naj si skuša ogledati otok in mu prinese natančen popis lege, vnanosti in podatke o prebivalstvu. Šele z raziskovanjem Zarcojevimi stojimo na trdnih zgodovinskih tleh. Zakaj Zarco se je s knezom Henrikom boril proti Mavrom pri Ceuti. On je tisti, ki je leta 1419 odpeljal na otok Porto Santo, ki so ga odkrili leto dni poprej. Od tu je zagledal v razdalji kakih 35 km nov otok, ki pa je bil zavit v nizkih oblakih. Takratni pomorščaki pa so bili tako babjeverni, da se niso upali v bližino tega otoka, ker so menili, da so bogovi zakrili otok pred ravednimi pogledi drznih mornarjev.

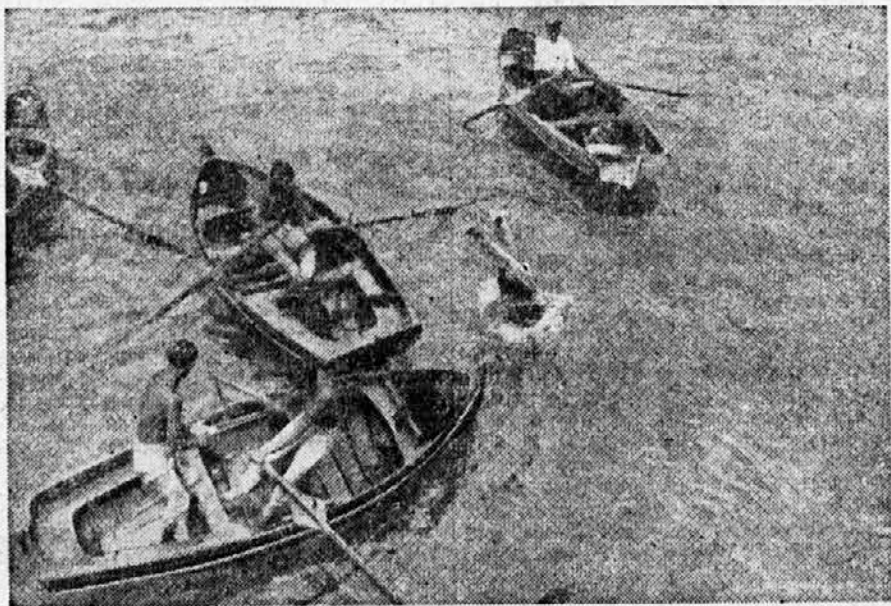
Pozneje pa se je izkazalo, da je bil oblak le vodna para, ki je visela nad gorovjem lepega in močno pogozdenega otoka. Malo pozneje so se Zarco in njegovi pomagači izkrcali v zalivu, kjer sta se po pripovedovanju zgodbe svoje dni izkrcala tudi Robert in Anna. Danes je tu majhno mestce Machico, kakih 16 km severovzhodno od Funchala. Če je kaj resnice v žalostni zgodbi dveh zaljubljenih sre, potem nemara to mesto s svojim imenom slavi spomin pogumnega Machina, ki ga nobena sila ni mogla zadržati, da ne bi vzel za ženo izvoljenko, kakor mu je narekovalo srce.

Obširni temni gozdovi pokrivajo Madeira, ki je po lesu dobil svoje ime, zakaj »madeira« je portugalska beseda za les. Zarco je bil določen za prvega vladnega oskrbnika, ki naj bi z novo odkritim otokom pridobil nov dragulj portugalski kroni. V bližini Funchala so zažigali gozdove, da bi uničili divje zveri in nevarne plazilce. Pozneje pa se je izkazalo, da je bil ta strah precej prazen, ogenj pa je še divjal mesece in mesece po gorovju in prepadih ter uničil ogromno prvotnega lesnega bogastva.

Mornarji so v poznejših letih prinesli sladkorni trs s Sicilije ter ga nasadili na rodovitnih madeirskih tleh. Kmalu je Madeira zaradi sladkorja zaslovela po vseh bližnjih deželah. Vlada je dala prepejati cele čete zamorcev in maverskih sužnjev iz Afrike, da bi delali po sladkornih nasadih, gradili ceste in vodo-

Kmalu po naselitvi Madeire je prišel Henrik uvozil s Krete posebno trto, ki je po cepitvi tu posebno zaslovela. Trta se je imenovala »malavesic« ter je v bogatih letinah nudila ogromne množine sladkega madeirskega vina »Malvasia«. To vino je kmalu zaslovelo po vsej zahodni Evropi.

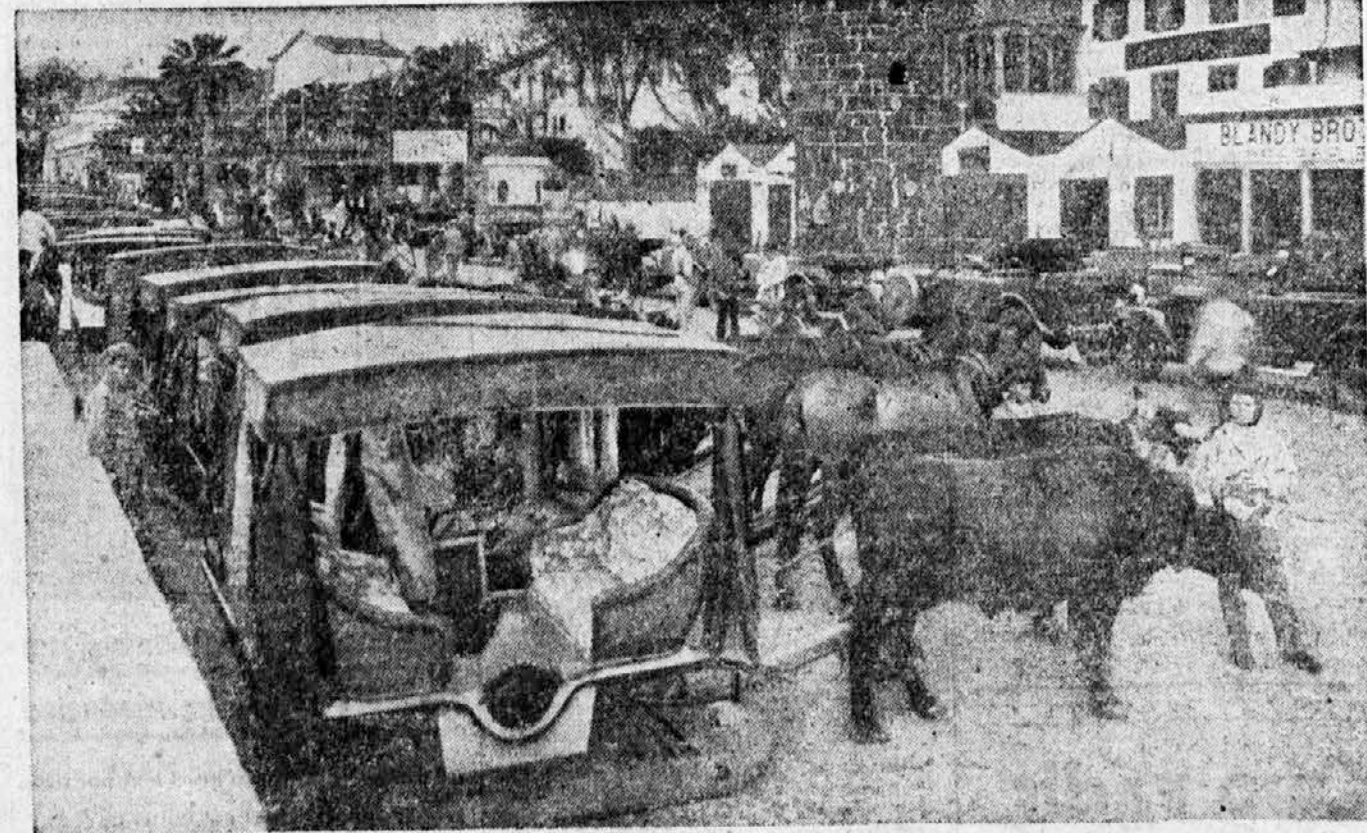
Danes poznamo več vrst madeirskega vina. Imamo težko in lahko, sladko in trpko vino. Najboljše je namizno vino z bogato zlatorjavo barvo, ki je po okusu in barvi močno podobno staremu španskemu črešnjevcu. Ko so v starih časih razvažali madeirsko vino v vroče tropске dežele, so ugotovili, da vročina ugodno vpliva na okus in moč te sladke opojnine. Zato so domačini začeli hraniti madeirsko vino po več tednov v vročih kotlih, tako da se je ob določenih toploti močno okrepilo. Pred nekaj leti

Popotniki mečejo za zabave novce v morje, mladi madeirski fantje pa se kot izborni potapljači potonejo v valove ter jih hodijo lakati.

V kozljih mehavih nosilje vinski mošt iz sidanje na bližnjem hribu. Na Madeiri raste slatko vino, ki zaradi imenitnega okusa iz opojne moči slovi daleč po svetu.

Značilna vprega na otoku Madeiri: namesto avtomobilov vidiš na Madeiri takele sani, ki jih vlečejo voli, čeprav Madeira ne posna snega. Udobno opremljene sani drsijo tiho po madeirskih ulicah in dajo popotniku priliko, da si lahko mirno ogleduje vse zanimivosti na tem lepem otoku.

V takihle saneh zdršiš v nekaj minutah s 1000 meterskega vrha nad prestolnico do morskega obrežja. Pot gre po evinkih in gladkem kamenju, voznik pa stoji sadaj in s vrvmi uravnava smer. Po vožnji nizdol vname deček sani na rame in gre po nove potulke na vrh.

vode. Še danes vidiš kamnite cevi, tako imenovane »levadas«, ki se kakor kaže vijejo s pobočja v dolino ter še danes služijo pri namakanju važnih nasadov v dolini.

Portugalska vlada je kmalu začutila potrebo, da bi naselila nekaj svojega plemstva na tem otoku, ki bi predstavljalo nekako portugalsko kraljevsko namestništvo, in s tem vzdignila portugalski ugled na Madeiri. Pripeljali so se trije mladi plemiči, ki so vzeli za žene tri Zarcojeve hčere. Prva otroka, ki sta se rodila na otoku, sta bila dvojčka, ki so ju ustrezno krstili za Adama in Evo. Zarco je postal plemič in je vladal na otoku več ko 40 let. Še danes vidiš njegov grob v Santi Clari, najstarejši cerkvi v prestolnici Funchal.

Še drugo slavno zgodovinsko ime je povezano z zgodnjo zgodovino Porta Santa in Madeire. V Portu Santu je namreč bival Kristof Kolumb, ki je pred svojo potjo po neznanem zahodnem Oceanu marljivo križaril po morju in povsod iskal podatke, ki bi mu koristili na novi poti. V Portu Santu je vzel za ženo Filippo Perestrello, guvernerjevo hčerko. Hišo, v kateri je živel v Villi Baleiri, edinem mestu na otoku Portu Santu, še danes lahko vidiš. Od tu je Kolumb večkrat obiskoval Funchal. Na Madeiri, na Kanarskih otokih in na Azorih je prilaščeval govoricam vseh pogumnih mornarjev, ki jih je srečal, ter pobiral dragocena opazovanja teh mož, ki so se kdaj drznili proti zahodu.

pa je portugalska vlada prepovedala izvoz vina, ki ni najmanj pet let staro. S tem je hotela ohraniti vinu, ki je domačemu prebivalstvu velik vir dohodkov, staro imenitno ime.

Kakor po vinu je Madeira zaslovela tudi po domačih čipkah. Ko se voziš po deželi, vsepovsod vidiš ženske, ki marljivo tko in pletejo. Ko je domače delo pri kraju, se pridne roke lotijo tega potrpežljivega dela. Med starejšimi ženami, ki so jim oči že oslabele, vidiš sedemletne ali osemletne deklice, ki veselo in vneto tekmujejo med seboj, katera bo svoje delo prej opravila in katera bo znala skati lepše vzorce. Čipkarstvo se je razvilo v pravo industrijo, ki zaposluje kakih dvajset tisoč žensk in deklet.

Domačini so preprosti in sila ljubeznivi ljudje. Tuju pomagajo, kjer mu morejo in kakor le morejo. Skromni so in zadovoljni z majhnim. Najlepši praznik jim je Silvestrova noč. Tedaj si namreč staro in mlado, revno in bogato nakupuje cele zaloge raket in umetnega ognja ter čaka polnoč. Ko udari zadnja ura staremu letu, zažari vos otok v balni luči. Rdeče in zelene, rumene in bele rakete švigajo nad oceanom in visoko gori proti razklanim vrhovom. Vsa Madeira zažari kakor pravična dežela. Morje je vse razsvetljeno v žarkovju ognjenih slapov, ki se usipljejo zviška nadenj.